

Adopties uit Haïti

tussen 1974 en 2010

Project Historie & Roots

 Wereldkinderen

kind heeft recht op een thuis

In samenwerking met de Universiteit Leiden

Inhoudsopgave

Voorwoord	3	5 Kindertehuizen	12
Introductie	5	6 Wet- en regelgeving	13
Deel 1 Haïti 1974–2010	6	6.1 Internationale wet- en regelgeving	13
1 Omstandigheden	6	6.2 Nederlandse wet- en regelgeving	13
1.1 Politieke omstandigheden	7	6.3 Haïtiaanse wet- en regelgeving	13
1.2 Economische omstandigheden	7	7 Adoptieprocedures	14
1.3 Natuurarmpen	7	7.1 Adoptieprocedure in Nederland	14
2 Gezinsleven en cultuur	7	7.2 Documenten	14
2.1 Geslacht en huwelijk	7	7.3 Matching en voorstel	15
2.2 Kinderen	8	7.4 Adoptieprocedure in Haïti	16
2.3 HIV	9	7.5 Reis- en gezinsvorming	16
2.4 Religie	9	7.6 Achtergrond	17
Deel 2 Haïti en adoptie	10	7.7 Beperkingen van de adoptieprocedure vanuit Haïti	17
3 Start adoptie vanuit Haïti	10	Deel 3 Adoptie na 2010 en huidige situatie	18
4 Organisaties	10	8 Adoptie na de aardbeving in 2010	18
4.1 Organisaties in Nederland	10	9 Huidige situatie	19
4.1.1 FLASH (Foundation Life Adoption Service and Happiness)	10	9.1 Veranderingen met betrekking tot interlandelijke adopties in Nederland	19
4.1.2 BANND (Stichting Buitenlandse Adoptie Noord Nederland)	10	9.1.1 Nederlandse Adoptie Stichting	19
4.1.3 Wereldkinderen / BIA (Bureau Interlandelijke Adoptie)	10	9.2 Veranderingen met betrekking tot interlandelijke adopties in Haïti	19
4.1.4 NAS Nederlandse Adoptiestichting	11	9.3 Organisaties voor geadopteerden	20
4.1.5 Andere organisaties en zelfdoeners	11	9.4 Roots	20
4.2 Organisaties in Haïti	11	Referenties	21

Voorwoord

Wereldkinderen bemiddelt voor interlandelijke adopties sinds 1971. In de loop der tijd is er veel veranderd en met de kennis van nu weten we dat bepaalde handelswijzen en procedures in het verleden niet toereikend waren, vergeleken met de huidige standaard en regelgeving. Dit leidt tot vragen van geadopteerden, media en anderen die betrokken waren bij interlandelijke adopties in de beginjaren van Wereldkinderen.

Er is grote belangstelling voor de manier waarop adopties in het verleden gedaan werden, maar de kennis over de context van en procedures voor adopties in het verleden is beperkt en verspreid. Veel van deze kennis gaat in de loop der jaren verloren als deze niet wordt gedocumenteerd. Wereldkinderen is daarom in 2017 begonnen met het project *Historie en Roots*, om de beschikbare informatie te verzamelen.

Doel en methode

Doel is het onderzoeken van de geschiedenis en de context van interlandelijke adoptie in de periode 1970-2000. In een rapport per land waaruit meer dan 200 kinderen zijn geadopteerd naar Nederland wordt de sociale, economische en culturele context ten tijde van de adopties beschreven. Ook wordt

ingegaan op specifieke adoptieprocedures en -wetgeving in deze landen. De informatie is verzameld met behulp van archief- en literatuuronderzoek en door middel van interviews met oud-bestuurders, contactpersonen in het buitenland, (oud-)medewerkers van adoptieorganisaties en overige betrokkenen.

We realiseren ons goed dat hiermee niet alle vragen worden beantwoord. Er is bijvoorbeeld niet altijd meer een contactpersoon in het buitenland te traceren. En de informatie is van algemene aard, de rapporten gaan niet in op individuele situaties. Wel hopen we met deze publicatie de beschikbare kennis over context en procedures vast te leggen voor de toekomst.

We danken alle geïnterviewden en anderen die hebben meegewerkt voor het royaal delen van hun kennis. In het bijzonder willen we Froukje Zwaga bedanken voor het opzetten van het project en de studenten van de Universiteit Leiden voor de uitvoering ervan.

Jeroen Jansen, directeur Wereldkinderen

Inleiding

Korte samenvatting geschiedenis adoptie in Nederland

In 1956 werd de eerste Nederlandse adoptiewet van kracht, bedoeld voor binnenlandse adoptie. Vanaf de jaren 60 werden er ook interlandelijk kinderen geadopteerd, vooral binnen Europa. De ouders waren in eerste instantie pleegouders en konden hun kind via de vreemdelingenwetgeving aanmelden bij de plaatselijke politie. Na een jaar kon bij de rechtbank het verzoek worden ingediend om de adoptie naar Nederlands recht uit te spreken. In 1974 kwam er een aangepaste adoptiewet die gold voor alle zendende landen, ook landen buiten Europa.

Adoptie van kinderen buiten Europa kwam op gang na een oproep van de schrijver Jan de Hartog in 1967. Na de Korea-oorlog verkeerden kinderen van Amerikaanse vaders en Koreaanse moeders in een onmenselijke positie. De Hartog riep op tot adoptie van deze kinderen. Duizenden mensen gaven aan deze oproep gehoor en het aantal adoptiekinderen nam sterk toe. Er kwamen vooral veel kinderen uit Zuid-Korea, Indonesië, India, Colombia en Bangladesh. In 1980 bereikte het aantal buitenlandse adoptiekinderen met bijna 1600 kinderen een hoogtepunt.

In 1989 werd de Wet Opnemings Buitenlandse Kinderen voor Adoptie (WOBKA) van kracht. Met deze wet werd onder andere een vergunningstelsel ingevoerd. Alleen adoptieorganisaties die door het Ministerie van Justitie waren erkend, mochten nog bemiddelen bij adopties.

In 1993 werd het Haags Adoptie Verdrag door 66 landen ondertekend. Het verdrag werd in Nederland geratificeerd in 1995. Een belangrijk uitgangspunt in dit verdrag is dat kinderen het beste in een gezin kunnen opgroeien, bij voorkeur in het eigen land en met de eigen cultuur. Alleen als kinderen niet bij hun biologische ouders kunnen opgroeien en er in het land van herkomst ook geen adoptie- of pleeggezin kan worden gevonden, komt een kind in aanmerking voor interlandelijke adoptie. Dit wordt ook wel het subsidiariteitsbeginsel genoemd. Tot op de dag van vandaag wordt de praktijk van adoptie bepaald door het Haags Adoptieverdrag.

Om een kind te mogen adopteren, was vanaf het begin van de interlandelijke adopties een beginseltoestemming van de Raad voor de Kinderbescherming nodig. Alleen met een beginseltoestemming was, en is, het mogelijk om een kind op een legale wijze te adopteren. De voorbereiding van adoptieouders was lange tijd beperkt. Pas met de WOBKA van 1989 werd de voorbereiding via de Stichting Adoptievoorzieningen verplicht gesteld.

Als adoptieouders een beginseltoestemming hadden, konden ze een adoptie regelen met behulp van een bemiddelingsorganisatie. Er zijn in de loop der jaren tientallen kleine en grotere bemiddelingsorganisaties geweest. Een grote bemiddelingsorganisatie was het Bureau Interlandelijke Adoptie (BIA), dat in 1975 ontstond als een gevolg van een fusie van Stichting Interlandelijke Adoptie (SIA), de interlandelijke tak van de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP) en de adoptietak van Wereldkinderen. Een andere grote bemiddelingsorganisatie was de Vereniging Buitenlandse Adoptie Noord-Nederland (BANND), die voornamelijk voor Sri Lanka en Indonesië bemiddelde. In 1995 werd de vereniging opgeheven en ging deze op in Wereldkinderen. In 1980 werd de stichting Kind en Toekomst opgericht, een grote adoptieorganisatie die nog steeds bestaat. Van 1979 tot 2009 bestond stichting Foundation Life Adoption Service and Happiness (FLASH), die vooral bemiddelde bij adopties vanuit Sri Lanka. In 1989 werd stichting Meiling opgericht, die vooral voor adopties vanuit China bemiddelde.

Naast deze bemiddelingsorganisaties zijn er nog vele kleinere organisaties actief geweest. Adoptieouders konden ook via privé-contacten een kind adopteren, dit werd zelfdoenerschap genoemd. Zelfdoeners reisden zelf naar de landen af, legden en onderhielden contacten zelfstandig en doorliepen procedures met lokale hulp. Vanuit bemiddelingsorganisaties was er veel kritiek op zelfdoeners.

Voor een uitgebreid overzicht van de geschiedenis van adoptie in Nederland verwijzen wij naar het boek van René Hoksbergen uit 2012: 'Kinderen die niet konden blijven: Zestig jaar adoptie in beeld'.

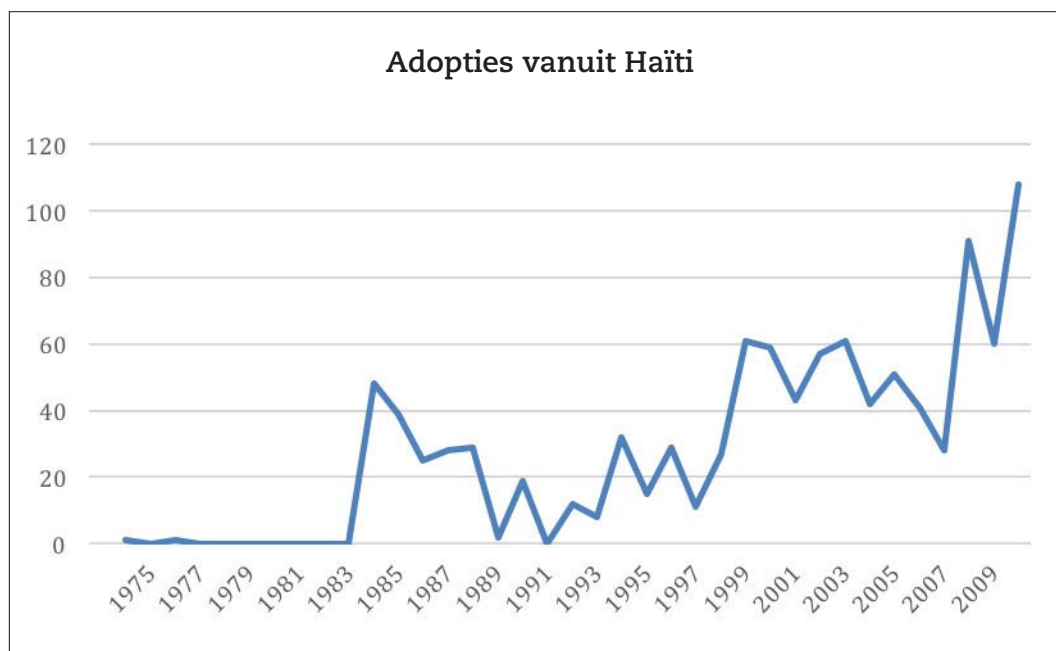
Introductie

Haïtiaanse kinderen worden sinds 1974 geadopteerd naar Nederland. Tussen 1974 en 2010 zijn er meer dan 1000 kinderen geadopteerd vanuit Haïti. Dat is ongeveer 2,7% van het totale aantal aan interlandelijke adopties naar Nederland in deze periode. Er zijn pas sinds 1983 jaarlijkse cijfers beschikbaar van adopties vanuit Haïti en het is niet duidelijk hoeveel kinderen tussen 1974 en 1983 vanuit Haïti zijn geadopteerd.¹ Tot en met het jaar 2000 hebben er 445 adopties vanuit Haïti naar Nederland plaatsgevonden. In de periode 1999 tot en met 2010 vonden de meeste adopties plaats, ruim 500. In 2010 kwamen, na de aardbeving in Haïti op 12 januari 2010, 105 kinderen via een versnelde procedure naar Nederland.^{1 2} Er zijn wereldwijd meer Haïtiaanse kinderen in de eerste twee maanden na de aardbeving in 2010 geadopteerd, dan er Haïtiaanse kinderen werden geadopteerd over heel 2009.³

Bij de Nederlandse adoptieorganisaties (hierna: vergunninghouders) nam het aantal kinderen dat via deze organisaties werd geadopteerd toe van de jaren 90 tot 2000, waarna de aantallen schommelden tussen de 28 (in 2007) en 108 (in 2010). Vergunninghouders die voor 2005 hebben bemiddeld

voor adopties vanuit Haïti zijn BANND (Buitenlandse Adoptie Noord-Nederland), FLASH (Foundation Life Adoption Service and Happiness), BIA (Bureau Interlandelijke Adoptie) en Wereldkinderen.¹ De Nederlandse Adoptie Stichting (NAS) had vanaf 2001 een vergunning en begon in 2005 te bemiddelen voor adopties vanuit Haïti.

Met informatie die is verzameld uit boeken, artikelen, persoonlijke communicatie en archieven, is dit rapport vooral bedoeld om informatie te verschaffen over het proces en de context van interlandelijke adopties tussen Haïti en Nederland. In het eerste deel van dit rapport worden de belangrijkste historische gebeurtenissen met betrekking tot de sociale, culturele, economische en politieke omstandigheden in Haïti besproken. In het tweede deel wordt aandacht besteed aan de adoptieprocedure en wet- en regelgeving. In het derde deel is aandacht voor de periode na 2010 en worden de huidige stand van zaken van interlandelijke adopties tussen Haïti en Nederland, veranderingen en ontwikkelingen gerapporteerd. Bovendien zal informatie worden verstrekt over het zoeken naar roots.

¹ Hoksbergen (2012)

² Interview Ten Bloemendal (2019)

³ Selman (2011)

Deel 1 Haïti 1974-2010

1 Omstandigheden

Haïti is een Caribisch land met ongeveer 11 miljoen inwoners. Haïti werd ,s werelds eerste, door zwarte slaven geleide republiek. Het werd ook de eerste onafhankelijke Caribische staat, nadat het in het begin van de 19e eeuw aan de Frans-koloniale controle en slavernij was ontsnapt. De onafhankelijkheid bracht echter enorme kosten met zich mee en Haïtianen werden gedwongen een vergoeding te betalen aan voormalige sla-veneigenaren. Chronische economische instabiliteit, de heersende dictatuur en natuurrampen in de afgelopen decennia, hebben ertoe geleid dat Haïti de titel heeft gekregen van één van de armste landen van Amerika.⁴ De meeste Haïtianen, zowel in stedelijke als landelijke gebieden, leden aan chronische en acute ondervoeding en komen niet aan de aanbevolen dagelijkse hoeveelheid (ADH) voedsel, zoals gedefinieerd door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Veel gezinnen leefden onder de armoedegrens en kinderen werden vaak in de steek gelaten, omdat ouders het zich niet konden veroorloven om nog een mond te voeden. Bovendien heeft Haïti, hoewel het vruchtbaarheidscijfer is gedaald van 1994 tot 2012 (van 4,8 tot 3,5 kinderen per vrouw), nog steeds het hoogste vruchtbaarheidscijfer in Latijns-Amerika en in het Caribisch gebied.⁵ Bovendien hebben armoede en een gebrek aan toegang tot onderwijs geleid tot een hoge kindersterfte. Het kindersterftecijfer in 1970 bedroeg 160 kinderen per 1000 levendgeborenen. Vervolgens nam het aantal af met 65 zuigelingen per 10000 levendgeborenen in 2005.⁶

Bijna de gehele bevolking van Haïti is van Afrikaanse afkomst. Een kleine groep van de inwoners is Europees en Afrikaans gemengd (genaamd Mulattoes) en een ander klein deel volledig Europees. Haïti onderscheidt zich van de rest van de Caribische en Latijns-Amerikaanse landen in de buurt door de taal, cultuur en etniciteit. Frans en Haïtiaans Creools zijn de officiële talen in Haïti. Haïtiaans Creools wordt gesproken door bijna alle Haïtianen. Het schoolsysteem behoudt echter Frans als belangrijkste voertaal.⁵

1.1 Politieke omstandigheden

Haïti had tussen 1956 en 1986 een van de donkerste periodes van zijn geschiedenis, met de dictaturen van vader en zoon Duvalier. De dood van president François Duvalier in 1971, bracht

geen verandering in de dictatoriale manier waarop Haïti werd bestuurd, aangezien zijn negentienjarige zoon Jean-Claude (bekend als Baby Doc) het roer overnam en zichzelf tot president voor het leven uitriep. Het presidentschap van Jean-Claude Duvalier werd gekenmerkt door mensenrechtenschendingen, met de steun van de strijdmacht Tonton Macoutes.⁷ In 1986 vluchtten Duvalier en zijn vrouw vanwege de toene- mende sociale onrust in het land met honderden miljoenen dollars naar Frankrijk. Ondanks dat veel Haïtianen er bij de au- toriteiten op aandrongen hem uit te leveren en hem te be- schuldigen van mensenrechtenschendingen, werd hij niet aangeklaagd, tot zijn terugkeer naar Haïti in 2011.⁸ Nadat Du- valier het land had verlaten, nam de civiele militaire raad van vijf leden, onder leiding van Henri Namphy de leiding over Haïti. De militaire raad beloofde vrije verkiezingen en verbe- teringen in de democratie. Bij de eerste verkiezingen onder lei- ding van het civiele leger in 1987, kwamen bijna 40 mensen om het leven. President Leslie Manigat nam in januari 1988 de leiding van Haïti over, nadat hij de verkiezingen had gewonnen. De verkiezingen werden echter door velen als frauduleus be- schouwd. Daarom nam Henri Namphy in juni 1988 weer de macht over en werd hij president van Haïti. Enkele maanden later nam Matthieu Prosper Avril het roer over, totdat zijn on- stabiele regime in 1990 ophield.⁷ Ertha Pascal-Trouillot was de eerste vrouwelijke president van Haïti, die in 1990 elf maanden aan de macht was. Ze was opperrechter van het hooggerechts- hof van Haïti toen ze aantrad. Haar taak was om de overgang naar een democratie te coördineren, samen met de Raad van State. Ze hield toezicht op de eerste vrije verkiezingen in de- cember 1990, die werden gewonnen door Jean-Bertrand Aris- tide.⁹ Aristide was de eerste democratisch gekozen president van Haïti. Aristide werd echter onder druk gezet door de rijke elite, vanwege zijn reformistische beleid. Nadat hij minder dan acht maanden in functie was geweest, vond een militaire heer- schappij plaats, die duurde tot 1994. Velen kwamen in deze periode om het leven en velen vluchtten in boten naar de Ver- enigde Staten. Sinds de jaren 90 heeft Haïti de overgang naar een democratie, een staatsgreep en interventie doorgemaakt met negen verschillende presidenten.⁷

4 BBC News (2019)

5 Ward, Santiso-Galvez, & Bertrand (2015)

6 Wereldbank (2019)

7 MacLeod & Lawless (2019)

8 Baptiste (2014)

9 Human Rights Watch (1996)

1.2 Economische omstandigheden

Haïti is het armste land van het westelijk halfrond. De massale uitroeiing van de varkenspopulatie in Haïti, eind jaren zeventig, was het gevolg van een uitbraak van de Afrikaanse varkenspest. De uitroeiing veroorzaakte een wijdverbreid verlies, onder de door armoede geteisterde bevolking, van wie er velen als investering varkens fokten.⁷ Bovendien hadden veel ontwikkelingslanden, waaronder Haïti, eind jaren zeventig massale schulden. Tussen 1970 en 2004 had Haïti een tekort van meer dan 1 miljard euro opgebouwd. Als reactie op de schulden crisis, zijn de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds (IMF) begonnen met het hervormen van de economie van verschillende ontwikkelingslanden, waaronder Haïti. Maatregelen op korte termijn om de schulden te verminderen, waren onder meer bezuinigingen op de overheidsuitgaven, gezondheidszorg en onderwijs, verlagingen van importtarieven en invoercontroles, die negatieve gevolgen hadden op de Haïtiaanse samenleving.¹⁰ Begin jaren tachtig leefde meer dan de helft van de bevolking van minder dan \$1.25 (ongerekend €1,10) per dag. Het gebrek aan banen op het platteland, veroorzaakte een enorme instroom van arbeiders in de hoofdstad Port-au-Prince. Vele arbeiders namen laagbetaalde fabrieksbanen aan bij internationale bedrijven, die naar Haïti werden gelokt door de belastingvoordelen van Baby Doc. De lage lonen en belastingvoordelen van de overheid kwamen ten goede aan de fabrieken, maar hebben de economie van Haïti niet bevorderd. In plaats daarvan werd het gebied rond Port-au-Prince overgenomen door sloppenwijken, waardoor de toch al zwakke Haïtiaanse infrastructuur enorm onder druk kwam te staan.⁸

De economie in Haïti steunt op verschillende bronnen. De voornaamste bron is de landbouw, maar in de jaren tachtig zag Haïti een daling van de voedsel- en landbouwproductie. De waarde van de landbouwexport daalde en de lonen daalden met maar liefst 50%.¹⁰ Een andere inkomstenbron in Haïti is de export. Bij de export gaat het om goederen als kleding, handwerk, elektronische goederen en honkballen. De belangrijkste exportbestemming van Haïti zijn de Verenigde Staten.¹¹ Toerisme is een andere inkomstenbron, wat door de aids epidemie in de jaren tachtig en negentig sterk is afgenomen.¹⁰ Verder hebben velen in Haïti informele banen en zelfstandige

ondernemingen. Sommige van deze zogenaamde „informele” banen omvatten straatverkoop, werken in het buitenland en het uitvoeren van illegale activiteiten.¹¹

1.3 Natuurrampen

Haïti is kwetsbaar voor natuurrampen, zoals aardbevingen, orkanen en overstromingen. Natuurrampen vormen een voortdurende uitdaging voor het land, met name voor het gezondheidsstelsel.⁵ Tussen 1970 en 2011 werd Haïti getroffen door twee aardbevingen, 13 orkanen en 15 overstromingen.¹² Haïti was het derde meest getroffen land door extreme weersomstandigheden, tussen 1994 en 2013. Ontoereikende bouwvoorschriften, een gebrek aan regelgevende handhaving en armoede zorgden ervoor dat de gevolgen van natuurrampen in Haïti verergerden. Bovendien is het economisch herstel na een natuurramp ingewikkeld, vooral voor een arm en onstabiel land als Haïti.¹³ Disaster Risk Management (DRM) was een van de plannen van de Haïtiaanse regering om een langetermijnbeleid inzake infrastructuur te ontwikkelen. Na de aardbeving in 2010, één van de meest rampzalige aardbevingen in de geschiedenis, heeft de Haïtiaanse regering maatregelen genomen om haar fiscale weerbaarheid tegen natuurrampen te versterken en de gevolgen beter te beheersen. Het inventariseren van de behoeften na een ramp; een actieplan voor nationaal herstel en ontwikkeling; en het lid worden van de meerlandenrisicopool voor de Caraïbische Catastrofe-risicoverzekering, behoorden tot de stappen die de Haïtiaanse regering nam.¹⁴ Haïtiaanse kinderen zijn degenen die het meest getroffen worden door natuurrampen, vooral met betrekking tot gezondheid, onderwijs en toegang tot gezondheidsdiensten en gezond voedsel.¹⁵ Daarnaast is de weescrisis een van de gevolgen van natuurrampen in Haïti. Omdat de inwoners van Haïti dakloos werden na een natuurramp, dachten veel ouders dat hun kinderen beter af zouden zijn in weeshuizen, waar ze in ieder geval onderdak en toegang tot voedsel hadden.¹⁶

2 Gezinsleven en cultuur

2.1 Geslacht en huwelijk

Haïtiaanse vrouwen worden geconfronteerd met discriminatie op grond van geslacht. In het strategiedocument over armoedebestrijding voor de periode 2008-2010 over Haïti werd ge-

5 Ward, Santiso-Galvez, & Bertrand (2015)

7 MacLeod & Lawless (2019)

8 Baptiste (2014)

10 Wamai & Larkin (2011)

11 Girault, CA, Ferguson JA, et al. (2020)

12 "List of natural disasters in Haiti" [Lijst van natuurrampen in Haïti] (z.d.).

13 Melnitsky (2018)

14 Global Facility for Disaster Reduction and Recovery (2017)

15 Humanium (2010)

16 Preston (2018)

meld dat 60% van de door vrouwen geleide huishoudens in extreme armoede leefde. Bovendien zijn vrouwen in Haïti op het gebied van politiek en economische activiteit sterk ondervertegenwoordigd.¹⁷ Vooral op het platteland werken vrouwen lange dagen en hebben ze weinig toegang tot onderwijs. Vrouwen in de stad worden 'de ruggengraat van de informele economie' genoemd. Kinderopvang en het huishouden worden beschouwd als taken voor vrouwen. Formele, goedbetaalde banen, zijn vrijwel alleen voor mannen beschikbaar, waardoor het voor vrouwen veel moeite kost om een baan te vinden.¹⁸ Sinds de ratificatie van het „Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen” in 1981 heeft de Haïtiaanse regering maatregelen genomen om de rechten van vrouwen te bevorderen en om prostitutie, geweld tegen vrouwen en seksistische stereotypen te bestrijden. Volgens de periodieke rapporten van het VN-comité uit 2014, heeft Haïti echter nog een lange weg te gaan als het gaat om het uitbannen van discriminatie van vrouwen.¹⁹ Geweld tegen vrouwen is problematisch in Haïti en het verkrachtingspercentage is alarmerend. Tot 2005 werd verkrachting wettelijk niet als een ernstige misdaad beschouwd en daarom werden er geen betrouwbare statistieken gerapporteerd. In een onderzoek van de VN-Veiligheidsraad uit 2006 werden alleen al in Port-au-Prince tussen 2004 en 2005 35.000 gevallen van seksueel misbruik tegen vrouwen gemeld. Daarnaast is ongeveer de helft van de vrouwen in de sloppenwijken van Port-au-Prince verkracht.²⁰ Hoewel veel wereldorganisaties hebben geprobeerd de aandacht te vestigen op geweld tegen vrouwen, doet de Haïtiaanse regering weinig aan dit onderwerp.⁵ Een studie uitgevoerd door de Grassroot-organisatie, meldde in de twee maanden na de aardbeving in 2010, 230 gevallen van verkrachting.²¹

In Haïti worden huwelijken tussen twee personen van hetzelfde geslacht niet erkend.²¹ Bij een huwelijk tussen twee personen van verschillend geslacht, kan worden gekozen voor een formeel huwelijk (marye), oftewel een kerkelijk huwelijk, dat veel geld kost. Koppels uit de elite kiezen er meestal voor om op deze manier te trouwen. Daarnaast is er een minder formeel huwelijk (plasaj), dat minder geld kost. Deze manier van trouwen wordt gekozen door minder vermogende koppels. Het Plasaj-huwelijk is gebaseerd op een economische overeen-

komst, waarin een man zich ertoe verbindt om voor zijn vrouw en kinderen te zorgen. Een ander type huwelijksovereenkomst heet „menaj”, een nog minder formele vorm dan de plasaj, waarin een man geen enkele economische verantwoordelijkheid heeft jegens zijn vrouw en kinderen. Ten slotte is „reman” de minst stabiele vorm van een relatie in Haïti; dit betreft slechts een seksuele relatie. Het aantal kinderen dat stellen krijgen, hangt samen met het type huwelijk. Vrouwen in minder formele huwelijken, krijgen meer kinderen in de hoop meer economische steun van hun partners te krijgen. Ook hebben vrouwen van wie de mannen emigreren voor werk (vooral naar de VS en de Dominicaanse Republiek), de neiging om meer kinderen te krijgen om meer financiële ondersteuning te krijgen.²²

2.2 Kinderen

“Ti moun sè riches” is wat Haïtianen over kinderen zeggen, wat zoiets betekent als “kinderen zijn rijkdom”. Dit zeggen ze omdat kinderen, net als hun ouders, werken en voor hun ouders zorgen als ze ouder worden. Ze helpen met tuinieren, koken en de kinderopvang, ze halen water en dragen hout. Kinderen die in een sloppenwijk zijn opgegroeid, leren op straat goederen te verkopen en te verhandelen. Slechts een derde van de kinderen op het platteland en in de sloppenwijk gaat naar school.²² Kinderen in Haïti worden met veel discipline opgevoed. Fysieke straffen, zoals slaan, zijn aanvaardbaar in de samenleving.²³

“Restavék” is een fenomeen dat uniek is voor Haïti en „verblijven bij” betekent (uit het Frans “rester avec”).²⁴ Restavèks zijn Haïtiaanse kinderen die als onbetaalde huishoud(st)er werken voor gastgezinnen. Het Restavèk-systeem is ontwikkeld, doordat veel plattelandsfamilies zelf niet voor hun kinderen konden zorgen en hoopten dat ze door hun kinderen te laten werken bij gezinnen in de stad, ze een betere toekomst zouden krijgen.^{25 26} De hoop is dat de gastgezinnen voor de kinderen zorgen en ze naar school sturen, waarmee ze op latere leeftijd meer kans hebben op werk en ze als ze op een dag naar huis terugkeren, kunnen bijdragen aan een beter leven voor hun ouders.^{26 27} Binnen het Restavèk-systeem zijn ‘recruiters’ actief, veelal priesters, die optreden als tussenpersoon tussen de

5 Ward, Santiso-Galvez, & Bertrand (2015)

17 Jagannath (2011)

18 Fischer (2016)

19 VN-Comité inzake de Uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (2014)

20 “Sexual violence in Haiti” [Seksueel geweld in Haïti] (z.d).

21 Migraine-George (2014)

22 Maynard-Tucker (1996)

23 Gopaul-McNicol, Benjamin-Dartigue, & Francois (1998)

24 Leeds et al. (2010)

25 Cooper, Diego-Rosell, & Gogue (2012)

26 Anoniem (2019)

27 Digitaal Interview De Gier (2019)

biologische ouders en het gastgezin²⁶ De Verenigde Naties zijn van mening dat het Restavèk-systeem een moderne vorm van slavernij is, omdat kinderen door tussenpersonen kunnen worden verhandeld. Echter worden er ook vaak direct regelingen getroffen tussen het zendende en ontvangende gezin.²⁵ Het bestaan van het Restavèk-systeem is buitengewoon belangrijk, aangezien een Haïtiaanse ouder het concept van een adoptiegezin dat een „arm” of verlaten kind als een eigen kind beschouwt, nauwelijks kan bevatten; veel Haïtiaanse ouders verwachten dat hun geadopteerde kind op een dag naar huis zal terugkeren en het hen dan financieel zal helpen.²⁷ Aan de andere kant lijkt interlandelijke adoptie voor sommige ouders een betere optie dan Restavék, omdat ze weten dat hun kind een beter leven in het buitenland zal hebben, dan in een gastgezin te leven in hun eigen land.²⁸ Volgens een Nederlandse expat in Haïti, die betrokken was bij het escorteren van Haïtiaanse adoptiekinderen naar Nederland, blijven sommige Haïtiaanse ouders twijfelen of hun kind in het buitenland nog steeds zal worden uitgebuit en gebruikt als Restavék.²⁶ Het is dus erg belangrijk om de Restavék in het kader van adopties te bekijken.

Naast het kiezen voor het plaatsen van hun kind in een rijk gezin, plaatsen sommige Haïtiaanse ouders hun kinderen om verschillende redenen in kindertehuizen. Armoede is ook hierbij de voornaamste reden; sommige Haïtiaanse ouders sturen hun kinderen naar een kindertehuis in de hoop dat ze daar een betere toekomst zullen krijgen dan ze zelf kunnen bieden.²⁶
²⁷ ²⁹ ³⁰ ³¹ Deze kinderen zijn misschien geen echte wezen – in de zin dat ze geen ouders meer hebben –, maar zijn „economische wezen”, wat betekent dat hun ouders financieel niet voor hen kunnen zorgen.²⁷ Verder moeten veel ouders dag en nacht buitenshuis werken, waarbij het gevaarlijk is als ze constant een jong kind aan hun zijde zouden hebben.²⁶ Ten tweede zorgen een lage levensverwachting en losse familierelaties ervoor dat ouders hun kinderen in een kindertehuis plaatsen of in de steek laten. Ten derde is de bereidheid van een nieuwe partner om voor de kinderen van een vorige partner te zorgen laag. Een andere belangrijke reden om een kind achter te laten of in een kindertehuis te plaatsen, is dat sommige kinderen ge-

boren zijn uit seksueel geweld.²⁹ De Haïtiaanse regering schat dat ongeveer 80% van de kinderen in weeshuizen minstens één levende ouder heeft.¹⁶ ²⁷

2.3 HIV

De eerste gevallen met een hiv-infectie werden begin jaren tachtig op het westelijk halfmond geconstateerd. De infectie tastte vooral de reproductieve gezondheid aan. Het directe effect van hiv bij vrouwen was een toename van hiv-infecties bij kinderen. Het merendeel van de met hiv geïnfecteerde kinderen stierf al voordat er sprake was van aids.³² De Haïtiaanse Studiegroep Kaposi-sarcoom en Opportunistische Infecties (GHESKIO; Groupe Haïtien d’Étude du Sarcome de Kaposi et des Infections Opportunistes) werd in 1982 opgericht als een eerste reactie op de epidemie. GHESKIO legde zich toe op het leveren van service, onderzoek en training om hiv te bestrijden. De toegang tot hiv-preventie en -zorg verbeterde in de jaren 2000 met financiering vanuit vele bronnen, waaronder het Global Fund, het wereldfonds ter bestrijding van onder andere aids.⁵ De prevalentie van hiv-besmetting onder Haïtiaanse zwangere vrouwen daalde van 6,2% in 1993 tot 4,5% in 2000 en 3,1% in 2004.³³

2.4 Religie

De grondwet in Haïti staat vrijheid van godsdienst toe. Meer dan de helft van de Haïtianen is rooms-katholiek, velen van hen zijn ook beoefenaars van Voodoo. Voodoo kan worden beschouwd als de nationale religie van het land en werd in 2003 erkend als een officiële religie.³⁴ Bovendien is een kwart van de Haïtianen protestant. Protestantenvinden Voodoo verenigbaar met hun religie. Daarnaast blijft de bevrijdingstheologie van invloed op het religieuze leven in Haïti, vooral in de gebieden rond Port-au-Prince. Het helpen van de armen en onderdrukten is het algemene idee van de bevrijdingstheologie. Andere religies in Haïti zijn onder meer het boeddhisme, hindoeïsme, jodendom en islam. In 2003 was ongeveer 78% van de Haïtianen christen en 10,2% niet aangesloten bij een religie.¹¹

5 Ward, Santiso-Galvez, & Bertrand (2015)

11 Girault, CA, Ferguson JA, et al. (2020)

16 Preston (2018)

25 Cooper, Diego-Rosell, & Gogue (2012)

26 Anoniem (2019)

27 Digitaal Interview De Gier (2019)

28 Interview Schouten (2019)

29 Fiom (2018)

30 Wereldkinderen Magazine (1994a)

31 Archieven Wereldkinderen

32 Pape & Jonsen (1993)

33 Gaillard et al., (2006)

34 Central Intelligence Agency (CIA) (2019)

Deel 2 Haïti en adoptie

3 Start adoptie vanuit Haïti

Uit beschikbare gegevens blijkt dat in 1974 het eerste Haïtiaanse kind naar Nederland werd geadopteerd. Het is echter niet duidelijk of dit kind is geadopteerd via een bemiddelende adoptieorganisatie of door zelfdoeners (zie 1.4.5). Zelfdoeners en vergunninghouders waren destijds beiden actief in adopties vanuit Haïti naar Nederland. Verder zijn er geen adopties vanuit Haïti bekend tussen 1974 en 1983; jaarlijkse cijfers van adopties vanuit Haïti zijn beschikbaar sinds 1983.¹

4 Organisaties

4.1 Organisaties in Nederland

4.1.1 FLASH

(Foundation Life Adoption Service and Happiness)

Stichting FLASH is in 1979 opgericht door een groep ouders die allemaal een kind vanuit Sri Lanka hadden geadopteerd en de intentie hadden om andere gezinnen te helpen met de adoptieprocedures. In totaal bemiddelde FLASH bij de adoptie van 2410 kinderen, waarvan 213 uit Haïti.^{1 28} Flash begon in 1995 met adoptiebemiddeling vanuit Haïti. FLASH had eigen kindertehuizen, contacten en projecten in Haïti. FLASH is in 2002 gestopt met het bemiddelen bij adopties vanuit Haïti, omdat er twijfels waren ontstaan over de betrouwbaarheid van hun contacten in Haïti. Op 27 september 2002 kondigde het Ministerie van Justitie aan dat FLASH de adopties vanuit Haïti tijdelijk moest stopzetten. FLASH hervatte in 2006 de adopties vanuit Haïti, nadat een nieuw, betrouwbaar contact in dienst was getreden.¹ In 2009 is door de Inspectie Jeugdzorg een onderzoek uitgevoerd naar aanleiding van de ondertekening van het ‘Kwaliteitskader Vergunninghouders Interlandelijke Adoptie’. Het onderzoek was erop gericht om de kwaliteit van de bemiddeling van FLASH te bestuderen, door de gegevens van geadopteerden en de matchingsprocedure te onderzoeken. De conclusie van het onderzoek was dat FLASH voldoende aantoonbare inspanningen leverde om van elk kind een compleet beeld te krijgen, hoewel de gegevens van de geadopteerden niet altijd volledig en betrouwbaar waren. Dit laatste kwam, doordat de mogelijkheden om de adoptieprocedure in het zendende land te monitoren, voor FLASH beperkt waren. Bovendien was FLASH zich voldoende bewust

van zijn verantwoordelijkheid om geschikte adoptieouders voor een kind te vinden. De beoordelingen die FLASH maakte met betrekking tot het matchen van adoptieouders en -kinderen waren echter niet geregistreerd in de dossiers. De Inspectie Jeugdzorg gaf vervolgens het advies aan FLASH om voor ieder kind een kindprofiel te maken en inzicht te geven in de besluitvorming over de matching. Naar aanleiding van dit onderzoek en de aanbevelingen zag Stichting FLASH geen mogelijkheid om aan de eisen te voldoen.³⁵ Daarom heeft FLASH per 31 december 2009 zijn activiteiten op het gebied van adoptiebemiddeling gestaakt en is het Haïtiaanse contact overgenomen door een andere Nederlandse vergunninghouder, namelijk de Nederlandse Adoptie Stichting (NAS).

4.1.2 BANND

(Stichting Buitenlandse Adoptie Noord Nederland)

De adoptievereniging BANND bestond officieel sinds 1973 en bemiddelde voornamelijk bij adopties vanuit Sri Lanka en Indonesië. BANND bemiddelde echter ook ongeveer tien jaar bij adopties vanuit Haïti. De organisatie had eigen personeel, een eigen kinderdagverblijf voor adoptabele kinderen en exclusieve overeenkomsten met de Haïtiaanse regering en de Haïtiaanse Raad voor de Kinderbescherming (namelijk het Institut du Bien-Être Social et des Recherches - IBESR).³⁶ Toen BANND begon, waren alle medewerkers vrijwilligers. Er kwam echter steeds meer behoefte aan professionals. BANND kwam uiteindelijk tot de conclusie dat hun organisatie tekortschoot in de beschikbaarheid van medewerkers en hun expertise. Daarom is in overleg met de toenmalige directeur van Wereldkinderen, Zef Hendriks, en het Ministerie van Buitenlandse Zaken (BUZA) in 1994 de adoptievereniging BANND opgeheven en nam Wereldkinderen de Haïtiaanse contacten en de samenwerking met het kindertehuis van BANND over.^{37 1} Het kindertehuis van BANND in Haïti, Maison de l'espérance genaamd, stond onder toezicht van de IBESR.

4.1.3 Wereldkinderen / BIA

(Bureau Interlandelijke Adoptie)

Wereldkinderen is in 1971 opgericht als vereniging. In 1975 fuseerde de afdeling adoptiebemiddeling met het Bureau Interlandelijke Adoptie (BIA). In 1983 fuseerden ze volledig met het BIA en de Nederlandse Vereniging voor Pleegouders (NVP),

¹ Hoksbergen (2012)

²⁸ Interview Schouten (2019)

³⁵ Inspectie Jeugdzorg (2009)

³⁶ Wereldkinderen Magazine (1994b)

³⁷ Interview Dijkhuizen (2018)

om een organisatie voor interlandelijke adoptie op te richten, die sinds die datum doorgaat onder de naam “Wereldkinderen”. BIA / Wereldkinderen bemiddelde tussen 1984 en 2008 bij adopties vanuit Haïti.¹ Wereldkinderen had in de beginjaren incidenteel bemiddeld vanuit Haïti en had daar geen eigen contacten.³⁷ Wereldkinderen begon officieel met het bemiddelen bij adopties vanuit Haïti nadat het Haïtiaanse contact van BANND werd overgenomen en ze in 1994 begonnen samen te werken met Maison de l’espérance.³⁶ Wereldkinderen gaf in 2008 aan dat de adoptieprocedure ‘complex’ werd en dat de procedure steeds langer werd. Dit was volgens Wereldkinderen niet meer te rechtvaardigen, noch voor de kinderen, noch voor de aspirant-adoptieouders (AAO’s).³⁸ Bovendien was Maison de l’espérance geen eigendom van of werd het niet beheerd door Wereldkinderen. Als zodanig werd dit kindertehuis niet aan dezelfde strenge regels en beperkingen onderworpen als Wereldkinderen zelf zou willen. Verschillende verwachtingen en werkwijzen leidden tot een inefficiënte samenwerking.³⁹ Vanwege deze beperkingen stopte Wereldkinderen in november 2008 met het bemiddelen bij adopties vanuit Haïti; alleen kinderen die vóór deze datum waren gematcht aan Nederlandse adoptieouders, werden nog na 2008 in hun adoptiegezin opgenomen.

4.1.4 NAS (Nederlandse Adoptiestichting)

In 2000 is een nieuwe Nederlandse vergunninghouder opgericht, namelijk de Nederlandse Adoptie Stichting (NAS). De NAS heeft sinds 2005 bij adopties vanuit Haïti bemiddeld. Tussen 2005 en 2018 bemiddelde de NAS voor de adopties van 149 Haïtiaanse kinderen.²⁸ Tussen 2005 en 2010 waren de oude wetten en regelgeving in Haïti (presidentieel decreet van 1974) nog steeds van kracht. De NAS heeft echter eigen initiatieven genomen om de adoptieprocedure in Haïti te verbeteren en te monitoren. Zo hebben ze van alle biologische ouders en hun kind(eren) DNA-onderzoek gedaan om er zeker van te zijn dat de personen die het kind ter adoptie aanboden daadwerkelijk de biologische ouders van het kind waren. Daarnaast is de NAS van mening dat projecthulp en adoptie strikt gescheiden moeten zijn en er geen sprake kan zijn van geldelijke steun aan tehuizen. Alleen de kosten voor het levensonderhoud van kinderen worden vergoed. (zie voor de periode na 2010 ook 9.1.1).

4.1.5 Andere organisaties en zelfdoeners

In 1986 nam de Waalse organisatie Sourires d’Enfants (Glimlach van kinderen) de adopties vanuit Haïti naar Nederland gedurende een paar jaar over van de Nederlandse adoptie-organisaties (hierna: vergunninghouders).⁴⁰ Enkele jaren later was dit echter niet meer mogelijk. Begin jaren 90 nam het aantal adopties vanuit Haïti door Nederlandse vergunninghouders toe.¹ Daarnaast waren er zogenaamde ‘zelfdoeners’. Deze term werd gebruikt voor ouders die de adoptieprocedure hebben uitgevoerd zonder tussenkomst van een vergunninghouder. Zelfdoeners werden niet gecontroleerd en kwamen alleen naar de autoriteiten toe als ze met obstakels werden geconfronteerd.⁴⁰ In de jaren tachtig nam het aantal zelfdoeners toe, wat leidde tot het vergunningstelsel dat in de WOBKA werd opgenomen.¹ Hierna werd het voor zelfdoeners verplicht om via een vergunninghouder te werken. De vergunninghouder moest vervolgens de betrouwbaarheid van de contacten in Haïti onderzoeken. Voor deze procedure konden kosten in rekening worden gebracht.³⁷ Zelfdoeners konden gemakkelijk te maken krijgen met mensen met verkeerde intenties. Wereldkinderen / BIA keurde adopties van zelfdoeners af en gaf het advies aan haar contacten in het land van herkomst, om niet met zelfdoeners samen te werken.⁴⁰ ⁴¹

4.2 Organisaties in Haïti

De belangrijkste juridische partij in Haïti was de Haïtiaanse Raad voor de Kinderbescherming (Institut du Bien-Être Social et des Recherches-IBESR), die sinds 2012 ook als Centrale Autoriteit bij adopties fungeert. Voor 2012 was er geen Centrale Autoriteit en waren meerdere ministeries verantwoordelijk voor kindbescherming en adoptie. Andere juridische partijen in Haïti waren de contactpersonen tussen het kindertehuis in Haïti en de Nederlandse vergunninghouders, kindertehuizen, advocaten en de rechtbank die besliste over interlandelijke adoptie.

De Nederlandse vergunninghouders die voor interlandelijke adopties tussen Nederland en Haïti bemiddelden, werkten met contacten en kindertehuizen in Haïti.¹ Om een contactpersoon in een land te kiezen, moest men naar het land reizen en de situatie ter plekke beoordelen.⁴² In de beginjaren bemiddelde Wereldkinderen slechts incidenteel vanuit Haïti en had het daar geen eigen contacten. Het contact liep via het Adop-

¹ Hoksbergen (2012)

²⁸ Interview Schouten (2019)

³⁶ Wereldkinderen Magazine (1994b)

³⁷ Interview Dijkhuizen (2018)

³⁸ Wereldkinderen Jaarverslag (2009)

³⁹ Wereldkinderen Intern rapport (2006)

⁴⁰ Interview Van Deth (2018)

⁴¹ Interview Van der Werf (2018)

⁴² Interview Hendriks (2018)

tiecentrum Nederland Sri Lanka (ACNS), via Piet Dijkhuizen en Aart Jan de Geus. In 1994 begon Wereldkinderen een exclusieve samenwerking met het kindertehuis waar BANND eerder mee werkte. Nadat Wereldkinderen het contact van BANND had overgenomen, bleek er echter financiële fraude gepleegd te zijn, waarbij de contactpersoon van BANND nalatig was geweest. Deze contactpersoon werd door Wereldkinderen ontslagen en mevrouw Cecile Gabathuler werd de nieuwe contactpersoon.³⁷ Wereldkinderen stopte in 2008 met het bemiddelen bij adopties vanuit Haïti en na 2008 kwamen er alleen nog kinderen vanuit Haïti die al voor 2008 aan een Nederlands adoptiegezin waren gematcht.

5 Kindertehuizen

In Haïti was een pleegzorgsysteem niet mogelijk, aangezien er een enorme schaarste van hulpbronnen was. Als een kind door de biologische ouders of verzorgers werd afgestaan voor adoptie, kwam het meestal in een kindertehuis terecht.² De meeste kindertehuizen in Haïti worden particulier gefinancierd en beheerd, meestal door buitenlandse donoren.⁴³ Bovendien zijn er in Haïti veel kindertehuizen die worden gefinancierd door kerken. Er zijn twee verschillende standpunten over hoe de Haïtiaanse kindertehuizen functioneerden. Ten eerste werd gezegd dat kinderen meestal in de kindertehuizen verbleven tot ze werden geadopteerd; hun biologische ouders of voogden die hen naar een kindertehuis brachten, werd gevraagd om toestemming te geven voor de interlandelijke adoptie van hun kind.² De biologische ouders of verzorgers van het kind hadden een „informele” bedenktijd van ongeveer drie maanden. In die tijd konden ze het kind bezoeken en ermee spelen. Het laatste afscheid tussen de ouder of verzorger en het kind was wanneer het kind geen interesse meer in de ouder of verzorger zou tonen.³⁷ De biologische ouders of verzorgers van het kind werden erop gewezen dat het kind na adoptie niet meer bij hen terug zou komen.²

Het tweede standpunt is gebaseerd op interviews met Haïtiaanse ouders. Zoals in een *Nieuwsuur*-aflevering van 2 juni 2019 naar voren kwam, gaven sommige Haïtiaanse ouders uit La Vallée aan dat ze hun kind(eren) naar een kindertehuis stuurden in de hoop dat het tehuis voor hen zou zorgen tot ze achttien werden. Deze ouders gaven aan dat begin jaren tachtig, een vrouw genaamd Manmita uit de hoofdstad Port-au-Prince, het dorp La Vallée regelmatig bezocht. Ze vertelde de

ouders, die in extreme armoede verkeerden, dat hun kinderen goed verzorgd zouden worden in haar tehuis en dat ze onderwijs zouden krijgen. De ouders kregen te horen dat hun kinderen bij hen terug zouden komen als ze achttien jaar oud werden. “Als ik wist dat mijn dochter zou worden geadopteerd en zou verdwijnen, had ik haar nooit weggegeven”, zegt een van de Haïtianen, wiens dochter door Nederlandse ouders is geadopteerd. Deze ouders zijn nog steeds op zoek naar hun kinderen.⁴⁴ Verschillende verhalen over hoe de kinderen in kindertehuizen terecht kwamen, laten zien hoe cruciaal het was voor de vergunninghouders om het adoptieproces in Haïti zorgvuldig te volgen. De kwaliteit van kindertehuizen Haïti verschilt enorm. Terwijl sommige kindertehuizen werken met maatschappelijk werkers, kinderartsen en kinderpsychologen, ontbreekt het andere aan de meest elementaire zorg, zoals een schone leefomgeving.² Het is daarom moeilijk om een algemene evaluatie te maken over de kwaliteit en betrouwbaarheid van de kindertehuizen in Haïti in het verleden.

De Nederlandse vergunninghouders hadden een eigen kindertehuis of werkten met een tehuis samen in Haïti. BANND had aan de IBESR gevraagd om samen te werken met een kindertehuis dat door de IBESR kon worden gecontroleerd. Daarom werd Maison de l’espérance opgericht en werd er bij adopties vanuit dat tehuis bemiddeld. Er werd geld betaald voor de verzorging van de kinderen.³⁷ Wereldkinderen begon samen te werken met Maison de l’espérance toen BANND in 1994 werd ontbonden, maar nam het tehuis niet officieel over. Mevrouw Cecile Gabathuler was de directeur van het tehuis. Wereldkinderen had de afspraak met het tehuis gemaakt dat biologische moeders werden geïnformeerd over wat een adoptie inhoudt. Maison de l’espérance was een tehuis waar de kinderen tijdelijk verbleven, in afwachting van hun adoptie.²⁹ Op een gegeven moment werden Nederlandse vrijwilligers naar Maison de l’espérance gestuurd om Nederlands taalonderwijs te geven aan kinderen die door Nederlandse gezinnen zouden worden geadopteerd. Mevrouw Gabathuler gebruikte ook een grote collectie Nederlandse videobanden om voor de kinderen af te spelen om ze alvast bloot te stellen aan de Nederlandse taal.²⁷

FLASH had, net als BANND, een eigen kindertehuis in Haïti. Ze werkten eerst met kinderdagverblijf Emmanuel, dat ze rechtstreeks subsidie gaven. In 2001 is het kinderdagverblijf Emmanuel opgeheven, nadat was vastgesteld dat de zorg voor de kinderen van onvoldoende kwaliteit was. Bijna alle kinderen

² Interview Ten Bloemendal (2019)

²⁷ Digitaal Interview De Gier (2019)

²⁹ Fiom (2018)

³⁷ Interview Dijkhuizen (2018)

⁴³ Vernaelde (2017)

⁴⁴ Nieuwsuur (2019)

werden vervolgens overgeplaatst naar „Foyer de la Nouvelle Vie”. Deze organisatie had een paar kindertehuizen.⁴⁵ Daarnaast werkte FLASH ook samen met het tehuis God’s Littlest Angels in Haïti.²⁹

6 Wet- en regelgeving

6.1 Internationale wet- en regelgeving

In tegenstelling tot Haïti is Nederland sinds 1 december 1983 partij bij het *Verdrag inzake de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen*. Dit verdrag heeft tot doel kinderen te beschermen en biedt de lidstaten de mogelijkheid om samen te werken en een door een van zijn ouders internationaal ontvoerd kind terug te geven aan het land van herkomst.⁴⁶ Haïti en Nederland hebben het *Verdrag inzake de rechten van het kind* (Convention on the Rights of the Child - CRC) in 1995 geratificeerd. Het CRC is een mensenrechtenverdrag dat zich richt op economische, sociale, politieke, burgerlijke, gezondheids- en culturele rechten van kinderen.⁴⁷ Verder heeft Nederland in 1993 het *Haags Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie* ondertekend (hierna het Haags Verdrag). Het Haags Verdrag is in 1998 in werking getreden, in Haïti is het echter pas op 1 april 2014 in werking getreden.^{29 48} Het Haags Verdrag is een internationale overeenkomst over de bescherming van kinderen om interlandelijke adoptie te waarborgen en ervoor te zorgen dat interlandelijke adopties in het belang van de kinderen zijn. Het Haags Verdrag bevat internationale praktijknormen en vereist dat de landen een centrale autoriteit oprichten om het contactpunt te zijn tussen het zendende en het ontvangende land. Bovendien wil het de ontvoering, handel of verkoop van kinderen voorkomen.⁴⁹ Verder zijn Nederland en Haïti beide partij bij het *Facultatief Protocol inzake de Verkoop van Kinderen, Kinderprostitutie en Kinderpornografie*. Dit protocol verplicht partijen om kinderverkoop, prostitutie en kinderpornografie te verbieden. Nederland heeft dit optionele protocol op 23 augustus 2005 geratificeerd en Haïti op 9 september 2014.⁵⁰

6.2 Nederlandse wet- en regelgeving

Op 1 november 1956 trad de eerste adoptiewet in Nederland in werking. De kern van deze wet was dat het adoptiekind in juridische zin het kind werd van de adoptieouders.¹ De adoptiewet van 1956 was gericht op binnenlandse adopties, wat betekent dat er geen strikte regels en voorschriften werden opgelegd aan de bemiddelende organisaties voor interlandelijke adopties en dat elke organisatie zijn eigen regels stelde. Bovendien was het voor de aspirant-adoptieouders mogelijk om de adoptieprocedure zelf uit te voeren; deze adoptieouders werden *zelfdoeners* genoemd. De adoptiewet werd in 1974 gewijzigd om ook van toepassing te zijn op interlandelijke adopties. Het Ministerie van Justitie heeft destijds richtlijnen voor interlandelijke adopties opgesteld. Op 8 december 1988 werd de nieuwe adoptiewet, de *Wet Opneming van Buitenlandse Kinderen ter Adoptie* (de zogenaamde WOBKA), gepubliceerd in het Staatsblad. De WOBKA is op 15 juli 1989 in werking getreden. Sindsdien hadden de bemiddelende organisaties een vergunning van het Nederlandse Ministerie van Justitie nodig. Bovendien hadden zelfdoeners na inwerkingtreding van de WOBKA toestemming nodig voor adoptie van het Nederlandse Ministerie van Justitie (de zogenaamde *Beginseltoestemming*) en moesten hun contacten in het ontvangende land worden gecontroleerd door een vergunninghouder. Daarnaast moesten de AAO’s vijf informatiebijeenkomsten bijwonen en konden hun gezinsrapporten (geschreven door de Raad voor de kinderbescherming) alleen ter beschikking worden gesteld aan vergunninghouders en niet direct aan zelfdoeners. Dit laatste was bedoeld om de zelfdoeners te beletten zelf over te gaan tot adoptie, zonder controle van een vergunninghouder. Ook werd de maximale leeftijd van een te adopteren kind zes jaar. Dit waren enkele van de belangrijkste veranderingen die plaatsvonden na de bekrachtiging van WOBKA. Verder heeft Nederland het Haags Verdrag in 1998 geratificeerd.¹

6.3 Haïtiaanse wet- en regelgeving

Er is geen officieel pleegzorgsysteem in Haïti omdat daar geen middelen voor zijn.^{2 27} Vóór 1974 was de adoptiewet in Haïti geregeld bij het presidentieel decreet van 1966. In april 1974 werd een nieuw presidentieel decreet uitgevaardigd door pre-

1 Hoksbergen (2012)

2 Interview Ten Bloemendal (2019)

27 Digitaal Interview De Gier (2019)

29 Fiom (2018)

45 Inspectie jeugdhulpverlening en jeugdbescherming (2002)

46 “Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction” [Verdrag van Den Haag inzake de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen.] (z.d.).

47 VN-Comité inzake de Rechten van het Kind (2019a)

48 Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht (2019)

49 Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht (1993)

50 VN-Comité inzake de Rechten van het Kind (2019b)

sident Jean-Claude Duvalier.⁵¹ Op basis van het decreet van de president Jean-Claude Duvalier van 4 april 1974 was adoptie alleen toegestaan door twee personen van verschillend geslacht die 35 jaar of ouder waren en het minimum leeftijdsverschil tussen de geadopteerde en de AAO's bedroeg 19 jaar. Van dit leeftijdsverschil kon worden afgeweken, middels een de door de president van de republiek verleende ontheffing, mits de AAO's minimaal tien jaar getrouwd waren en één van hen ouder was dan 35 jaar oud. De biologische ouders van kinderen moesten toestemming geven voor de adoptie van hun kinderen; als de echtparen gescheiden of niet langer samen waren, was de toestemming van één van hen voldoende. Wanneer de ouders van de minderjarige niet in leven waren en de minderjarige zijn wil niet kon uiten, werd de toestemming voor adoptie gegeven door de Conseil de Famille (Gezinsraad).⁵² Een Haïtiaanse geadopteerde zou na interlandelijke adoptie, op basis van dit presidentiële besluit, zijn Haïtiaanse nationaliteit behouden. Het adoptiedecreet van 1974 kende echter veel problemen. Zo had de Haïtiaanse regering geen centrale autoriteit die verantwoordelijk was bij adopties en was er geen of zeer beperkt toezicht op de adoptieprocedure.⁵¹

7 Adoptieprocedures

7.1 Adoptieprocedure in Nederland

De interlandelijke adoptieprocedure in de periode tussen 1970-2010, verliep via de volgende stappen: het verkrijgen van de Beginseltoestemming van het Ministerie van Justitie, het vinden van een vergunninghouder om te bemiddelen, de matching, het voorstel en de reis met als doel gezinsvorming. De AAO's hadden een Beginseltoestemming van het Ministerie van Justitie nodig. Voor het verkrijgen van de Beginseltoestemming werd een gezinsonderzoek uitgevoerd door de Raad voor de Kinderbescherming. De Beginseltoestemming was al voor de eerste adoptiewet verplicht. Na het verkrijgen van de toestemming konden de AAO's een organisatie kiezen om gedurende het adoptieproces voor hen te bemiddelen.^{1 42} Nadat een vergunninghouder het gezinsrapport van de Raad voor de Kinderbescherming en de Beginseltoestemming had ontvangen, stuurden zij een matchingsformulier naar de AAO's waarop de AAO's hun voorkeuren konden aangeven met betrekking tot het aantal kinderen dat zij wilden adopteren; de leeftijd en het geslacht van het kind (later was het niet meer mogelijk om een voorkeur voor geslacht op te geven); het land van herkomst van het kind en zijn of haar achtergrond; en de

gezondheid en medische toestand van het kind waar ze voor open stonden. Bovendien konden de AAO's aangeven of ze zelf naar het zendende land wilden reizen om hun kind op te halen, of dat ze wilden dat het kind door iemand anders werd geëscorteerd. Afhankelijk van de voorwaarden van de landen en de voorkeur van de AAO's werd voor een bepaald land gekozen. De AAO's werden vervolgens op een wachtlijst voor een bepaald land geplaatst.³¹ De wachtlijst voor Haïti was langer vergeleken met de wachtlijsten van andere landen; tot twee jaar was niet ongebruikelijk.³⁷ De wachttijd voor de AAO's kon tot een minimum worden beperkt, als zij open stonden voor het adopteren van een kind ouder dan twee jaar, twee of drie broertjes of zusjes en/of een kind met speciale behoeften (de zogenaamde special needs).³¹ Drie maanden was de minimumleeftijd voor een kind om te worden geadopteerd. De wachtlijst voor een kind van deze leeftijd was lang.⁴²

7.2 Documenten

Voor deze paragraaf zijn 25 dossiers uit de jaren 90 uit de archieven van Wereldkinderen ingezien. Van de periode daarna en van andere vergunninghouders zijn geen dossiers ingezien. In de dossiers van de geadopteerden zijn de volgende documenten van adoptieouders aangetroffen: de Beginseltoestemming, het gezinsrapport afgegeven door de Raad voor de Kinderbescherming, een verklaring van de burgerlijke staat, een bankverklaring, een werkgeversverklaring, een Verklaring Omtrent Gedrag, gezondheidsverklaringen, geboorteaktes, sociale en psychologische rapporten, aanbevelingsbrieven en foto's. Verder werden in alle bekeken dossiers van de geadopteerden de volgende documenten aangetroffen: een pouvoir (rechterlijke beslissing in Haïti dat een kind adoptabel is), een geboorteakte, een observatierapport van het kind in het kindertehuis, de datum waarop het kind is aangekomen in het kindertehuis in Haïti, de datum waarop het adoptiebesluit is genomen in de rechtbank en de datum van aankomst van de geadopteerde in Nederland. In het geval dat het kind voor adoptie was afgestaan (in tegenstelling tot vondelingen), werd informatie over het biologische gezin en de reden waarom ze het kind ter adoptie hadden opgegeven, vermeld in het sociale rapport van de geadopteerde. Bovendien was er van elk kind een medisch, sociaal en psychologisch rapport. De adoptieverklaring van de IBESR ontbrak echter in sommige dossiers. Daarnaast heeft Wereldkinderen de bijbehorende matching-formulieren (inclusief vragen over de wensen en verzoeken van AAO's), het adoptievoorstel en twee vervolgrapporten be-

1 Hoksbergen (2012)

31 Archieven Wereldkinderen

37 Interview Dijkhuizen (2018)

42 Interview Hendriks (2018)

51 Law Reforming Adoption [Wet Hervorming van Adoptie] (2014)

52 Presidential Decree [Presidentieel besluit] (1974)

waard. Bovendien zijn geprinte exemplaren van e-mails tussen medewerkers van Wereldkinderen, AAO's, het ministerie van Justitie en contacten in Haïti, te vinden in de dossiers van de geadopteerden.³¹

De meeste Haïtiaanse kinderen werden niet geregistreerd na hun geboorte, wat vrij gebruikelijk is in Haïti. Voor het verkrijgen van een geboorteakte kregen ouders vaak te horen dat ze moesten betalen (en moesten ze soms zelfs ambtenaren omkopen), terwijl het eigenlijk gratis was. Veel Haïtianen waren ongeletterd en zagen de noodzaak van het hebben van een geboorteakte niet. Bovendien vermeden ouders soms hun kind te registreren en dus te betalen, omdat ze niet wisten of hun kind zou blijven leven. Toen de kinderen in het kindertehuis werden opgenomen, hadden ze nog geen geboorteaktes. Om de geboortedatum van het kind te bepalen, praatten mensen in het kindertehuis met de biologische ouders over wanneer de geboorte van het kind plaatsvond. Ook werden de kinderen psychologisch getest en medisch onderzocht. De meeste geboortedata werden geschat en waren dus niet altijd betrouwbaar.⁵³ In sommige gevallen - vooral voor vondelingen - is het niet eenvoudig om informatie te vinden over de achtergrond van de kinderen.³¹ Verder was het vóór 1989 zo dat de originele documenten van de geadopteerden aan de AAO's werden overhandigd, waarna de ouders zelf konden beslissen of zij al dan niet een kopie aan de vergunninghouder wilden geven. Na 1989 werd het echter verplicht voor de vergunninghouders om een kopie van alle originele documenten van het kind in de adoptiedossiers te bewaren.⁵⁴

7.3 Matching en voorstel

Het duurde even voordat een kind aan een bepaald stel kon worden gematcht en aan hen kon worden voorgesteld. Tussen 1974 en 2010 vond de matching plaats via de Nederlandse vergunninghouders en hun contacten/tehuizen in Haïti. De matchingsprocedure verschilde per land en per organisatie. De matching kon plaatsvinden in Nederland of in het zendende land in overleg met verschillende partijen, waaronder maatschappelijk werkers en pedagogisch medewerkers.^{2 42} In het geval van Wereldkinderen kreeg de organisatie van de directeur van hun kindertehuis in Haïti een lijst met de namen van kinderen. De directeur van het kindertehuis in Haïti was ook betrokken bij het matchingsproces.² De beslissing zou gebaseerd zijn op de medische, sociale en psychologische rapporten van het kind; de achtergrondinformatie van de AAO's en de informatie die ze in het matchingsrapport hadden ingevuld.³¹

Er werd rekening gehouden met de mening van partijen in beide landen, waarna een definitieve beslissing werd genomen.² De AAO's wisten niets van het kind, totdat de matching was afgerond en er een voorstel werd gedaan. Bij het doen van een voorstel werd het medische, sociale en psychologische rapport van het kind naar de ouders gestuurd, samen met foto's van het kind.³¹ Per land verschilde het hoeveel informatie er in de rapporten over de kinderen was opgenomen.⁴² In het geval van de Haïtiaanse geadopteerden, werd in veel van de kinderdossiers informatie over hun biologische ouders en de reden voor afstand gevonden. Daarnaast bevatte het psychologische en medische rapport vrij gedetailleerde informatie over de lichamelijke en geestelijke gezondheid van het kind. Als de AAO's akkoord gingen met het voorstel, werd hen gevraagd een acceptatieverklaring te ondertekenen en terug te sturen naar de vergunninghouder. Nadat de AAO's het voorstel hadden geaccepteerd, werd een schriftelijk document naar de contactpersoon in Haïti gestuurd. Ook werden de foto's en documenten van ouders naar Haïti gestuurd. Hierna zou de juridische procedure in Haïti starten, waarbij het kind adoptabel werd verklaard door een Haïtiaanse rechtbank.³¹ De duur van de procedure was afhankelijk van de rechtbank en de situatie in het land.³⁷ Soms duurde de adoptieprocedure na het voorstel nog twee tot drie jaar; vooral vanwege bureaucratische hindernissen. Daarom is op een gegeven moment een akkoord gesloten tussen de kindertehuizen en de Nederlandse vergunninghouders. Op basis van deze overeenkomst mochten de AAO's, die een voorstel voor een kind geaccepteerd hadden, naar Haïti gaan om het kind een week bij zich te hebben. Dit werd een tussentijds bezoek genoemd. Volgens Ellen ten Bloemendal, de huidige office manager van Wereldkinderen, die vroeger programma-assistent was bij adopties vanuit Haïti, zou dit bezoek van een week de gehechtheid van het kind negatief kunnen beïnvloeden, aangezien de adoptieouders het kind na een week ook weer verlieten.² Later werd door het Haïtiaanse tribunaal ook besloten dat het bezoek van de aanstaande adoptieouders aan hun kind op deze wijze niet verstandig was. Kinderen bleken na het bezoek namelijk extreem in de war te zijn, wanneer de adoptieouders hen na het verblijf weer verlieten. Daarom werd besloten dat adoptieouders niet meer met hun kind in een hotel zouden verblijven, maar het kind alleen bij het kindertehuis zouden bezoeken om daar samen tijd door te brengen.²⁶

² Interview Ten Bloemendal (2019)

²⁶ Anoniem (2019)

³¹ Archieven Wereldkinderen

⁴² Interview Hendriks (2018)

⁵³ Wereldkinderen Magazine (2003, 1)

⁵⁴ Interview Treur (2019)

7.4 Adoptieprocedure in Haïti

In landen die het Haags Verdrag niet hebben geratificeerd, verschilde de adoptieprocedure van land tot land. In Haïti werd een afstandsverklaring afgegeven, wanneer de ouder(s) besloten hun kind(eren) op te geven voor adoptie.³⁰ Als een kind verlaten was, werd er een verklaring afgegeven door het kindertehuis of een kliniek.⁵⁵ Officieel moest de afstandsverklaring worden afgegeven door de burgemeester van de plaats waar het kind gevonden was.²⁸

In de beginperiode werden alleen medische basiscontroles uitgevoerd. Daarom kwamen er, tot verbazing van hun adoptieouders, kinderen met onontdekte special needs naar Nederland. Wereldkinderen vroeg op een gegeven moment om meer medisch en psychologisch onderzoek. Jaren later voegde de IBESR daar enkele strikte regels aan toe.²⁷ Wat de adopties via Wereldkinderen betreft, konden de biologische ouders of verzorgers hun kinderen naar Maison de l'espérance brengen, het kindertehuis dat vroeger met Wereldkinderen werkte. In Maison de l'espérance werden de redenen om een kind voor adoptie af te staan, besproken en werd er besproken of er geen andere mogelijkheden waren dan adoptie. Aan de moeders werd duidelijk gemaakt dat afstand doen definitief was.² Zoals eerder in dit rapport vermeld is, werd er gebruik gemaakt van een "informele" periode van ongeveer drie maanden, waarin de biologische moeder met het kind kon komen spelen in het tehuis.³⁷ Biologische moeders, zo nu en dan ook vaders, bezochten soms het kind; sommige kinderen waren blij om hun ouders te zien, anderen waren duidelijk niet geïnteresseerd.²⁶

Na aanvaarding van het voorstel door de AAO's, vond de adoptie-uitspraak plaats voor de rechtbank in Haïti.³⁰ Interlandelijke adopties moesten worden goedgekeurd door de burgerlijke rechtbank in de woonplaats van het kind. De rechtbank verifieerde het schriftelijke oordeel van het Openbaar Ministerie, of de wetten werden nageleefd en of de adoptie werkelijk in het belang van het kind was. Daarna maakte de rechtbank bekend of er overgegaan kon worden tot adoptie.⁵² Vervolgens werden alle zaken met betrekking tot de reis van het kind geregeld, inclusief het paspoort.³⁰

7.5 Reis- en gezinsvorming

De eerste Haïtiaanse adoptiekinderen werden door (voornamelijk Nederlandse) expats in Haïti of Nederlandse vrijwilligers naar Nederland geëscorteerd. Voor de adopties waar Wereldkinderen voor bemiddelde, werden kinderen eerst alleen geëscorteerd door medewerkers, omdat Wereldkinderen geen ouders naar een onveilig land wilde sturen om hun kind zelf op te halen. Bovendien wilde Wereldkinderen de situatie in het tehuis observeren en tijd met de kinderen doorbrengen. José Magloire van der Vossen, een expat die aandacht voor de taal en cultuur van adoptiekinderen belangrijk vond, opende haar huis voor Nederlandse ouders en moedigde Wereldkinderen aan om de adoptieouders wel naar Haïti te laten gaan, om de situatie te ervaren en het kind zelf op te halen. Dit zou volgens mevrouw Magloire van der Vossen positief zijn voor de overgang naar het nieuwe leven van de geadopteerden. Ouders zouden later ook aan hun adoptiekinderen kunnen vertellen wat ze in het land hebben gezien en wat ze daar over de cultuur hebben geleerd. Mevrouw Magloire van der Vossen had geen contact met de biologische ouders. Wereldkinderen bood de adoptieouders rond 1999 de mogelijkheid om zelf naar Haïti te gaan om hun adoptiekind op te halen.²⁶ Het Haïtiaanse contact begeleidde het kind en de adoptieouders of escorts naar de luchthaven. "Het personeel van de KLM was heel vriendelijk en behulpzaam": zeiden twee escorts van Wereldkinderen in hun verslag van escortering vanuit Haïti. In het geval van een escort, wachtten de adoptieouders op hun kinderen op de luchthaven. De Nederlandse vertegenwoordiger in Haïti moest voor de geadopteerden een „machtiging tot voorlopig verblijf”, afgeven voordat zij naar Nederland konden reizen. Het Nederlandse Ministerie van Justitie, de Raad voor de Kinderbescherming en de vergunninghouder waren op de hoogte van de tijd en datum van aankomst van het kind in Nederland.³¹

Nadat een kind was gearriveerd, moesten de adoptieouders een voogdijverzoek indienen bij de kantonrechter. Bovendien moest de geadopteerde worden aangemeld bij het hoofd van de lokale politie in de gemeente waar de geadopteerde zou gaan wonen. De adoptieouders, die in het eerste jaar nog pleegouders waren, waren verantwoordelijk voor alle verblijfs-

2 Interview Ten Bloemendal (2019)

26 Anoniem (2019)

27 Digitaal Interview De Gier (2019)

28 Interview Schouten (2019)

30 Wereldkinderen Magazine (1994a)

31 Archieven Wereldkinderen

37 Interview Dijkhuizen (2018)

52 Presidential Decree [Presidentieel besluit] (1974)

55 Anoniem (2018)

kosten van het kind in Nederland. Een jaar nadat het kind in het gezin was geplaatst, kon de adoptie naar Nederlands recht worden omgezet, door middel van een uitspraak van de recht-bank.¹ Verder moesten de adoptieouders follow-up rapporten, inclusief 6 tot 10 foto's, over de ontwikkeling van hun kind, opsturen naar de vergunninghouder. De vergunninghouder stuurde de follow-up rapporten vervolgens naar de autoriteit in Haïti. In de beginjaren moest dit 6 maanden en één jaar na aankomst. In de archieven zijn in elk dossier van de geadopteerde twee follow-up rapporten aangetroffen.³¹ Later werd er follow-up rapporten gevraagd totdat het kind 18 jaar oud was.²⁸ Het is echter niet duidelijk of dit verplicht was. Tegenwoordig moeten er 9 rapporten in 8 jaar geschreven worden.

7.6 Achtergrond

De kinderen die in Haïti voor interlandelijke adoptie werden opgegeven, werden in armoede geboren. Arme Haïtiaanse gezinnen leefden in sloppenwijken, met weinig tot geen meubels en zonder voorzieningen. Bovendien waren de kinderen die ter adoptie werden afgestaan vaak de laatstgeborenen in het gezin.⁴⁵ Op basis van de verzamelde informatie uit de dossiers van de geadopteerden waarvoor Wereldkinderen heeft bemiddeld, waren de meeste geadopteerden ondervoed. In de meeste gevallen verklaarden de biologische ouders dat ze niet voor hun kind(eren) konden zorgen, omdat ze geen huis en/of onvoldoende voedsel hadden. In andere gevallen wilden de biologische moeders hertrouwen vanwege extreme armoede. In Haïti werden kinderen van eerdere partners echter niet gemakkelijk geaccepteerd door een nieuwe partner. Daarom zouden moeders geen andere keuze hebben gehad dan, wanneer ze met hun nieuwe partner trouwden, hun kind naar een kindertehuis te brengen, in de hoop dat hun kind daar een betere toekomst kreeg.³¹ De meeste kinderen werden door hun biologische moeders naar het kindertehuis gebracht, waarbij meestal werd verteld dat de vader dood was of dat hij het gezin in de steek had gelaten. Sommige kinderen werden door hun vader of door een voogd, meestal een grootouder, naar het kindertehuis gebracht. In dat geval gaven de vaders of de voogd meestal aan dat de moeder was overleden. Het is echter niet duidelijk of de kindertehuizen om een overlijdensakte vroegen. De leeftijden van de kinderen die voor adoptie in aanmerking kwamen, lagen tussen de 0 en 6 jaar. In de praktijk waren kinderen die ter adoptie werden voorgesteld bijna altijd

ouder dan een jaar.³⁰ Hoewel er enige informatie over de biologische ouders in de adoptiedossiers van de Haïtiaanse geadopteerden staat, kiezen sommige landen ervoor bepaalde informatie niet te delen. Als de moeder bijvoorbeeld een prostituee was, zouden ze dit niet vermelden in het rapport van het kind, omdat ze dachten dat het beter was als het kind dat nooit zou weten.⁴²

7.7 Beperkingen van de adoptieprocedure vanuit Haïti

Volgens een inspectierapport van de Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming, dat in 2002 verscheen, bleef de adoptieprocedure in Haïti onduidelijk, zowel qua zorg als qua financiën. Of in Haïti voldoende toezicht kon worden uitgeoefend, bleef een vraag voor de inspectie.⁴⁵ Bovendien was en is corruptie nog steeds veelvoorkomend in Haïti, en moesten vergunninghouders zorgvuldig handelen als ze bij adopties vanuit Haïti wilden bemiddelen. Zo was het gemakkelijk om steekpenningen aan te bieden, om het adoptieproces in Haïti te vergemakkelijken en te versnellen, wat de Nederlandse vergunninghouders nooit wilden.⁴⁰ De grens tussen kinderhandel en legale adoptie was daardoor flinterdun in Haïti.

Verder was de informatieverstrekking vanuit Haïti niet altijd volledig betrouwbaar. De administratie was vaak onjuist en rechters waren soms corrupt.⁴² Bovendien kon uit een UNICEF-rapport uit 2005 over de kwaliteit van interlandelijke adopties uit Haïti worden geconcludeerd dat vaak niet werd voldaan aan de eisen van het decreet van 1974 betreffende de AAO's. Zo konden de AAO's ook adopteren als ze niet tien jaar getrouwd waren, of als ze jonger waren dan 35 jaar.⁵⁶ Soms konden zelfs alleenstaande vrouwen adopteren.²⁶ Bovendien werden kindertehuizen in Haïti geaccrediteerd, ook al hadden ze geen bekwaam personeel en werden de tehuizen niet gecontroleerd. De informatie over interlandelijke adoptiepraktijken in dit rapport is verzameld door middel van interviews met autoriteiten, managers van kindertehuizen, advocaten, ambassadepersoneel en andere relevante gesprekspartners.⁵⁶ Men kan concluderen dat de betrouwbaarheid van de adoptieprocedures in Haïti sterk afhankelijk was van de betrouwbaarheid van contacten en kindertehuizen in Haïti. Daarom was de mate waarin de Nederlandse vergunninghouders toezicht hadden op de adoptieprocedure in Haïti een cruciale factor in het betrouwbaar houden van de adoptieprocedures.

1 Hoksbergen (2012)

26 Anoniem (2019)

28 Interview Schouten (2019)

30 Wereldkinderen Magazine (1994a)

31 Archieven Wereldkinderen

42 Interview Hendriks (2018)

45 Inspectie jeugdhulpverlening en jeugdbescherming (2002)

56 Hofstetter & Freire (2005)

Deel 3 Adoptie na 2010 en huidige situatie

8 Adoptie na de aardbeving in 2010

De aardbeving die Haïti op 12 januari 2010 trof, met een epicentrum op ongeveer 25 kilometer ten westen van Port-au-Prince, was catastrofaal (7,0 op de schaal van Richter). Het was de sterkste aardbeving in het Caribisch gebied sinds 1770.⁵ De situatie was na de aardbeving verre van ideaal voor de kinderen in kindertehuizen. Maison de l'espérance had een aantal onstabiele binnenmuren, die gevaarlijk waren voor de kinderen. Een van de locaties van het tehuis Bresma was deels ingestort. Sommige andere tehuizen, zoals God's Littlest Angels, werden minder hard getroffen. Naast de materiële schade, was er een tekort aan water en brandstof, door afgesloten wegen. Eten was een soortgelijk probleem; diverse supermarkten waren ingestort en er waren zelfs geen straatverkopers.²⁷ Binnen een week na de aardbeving maakten International Sociale Services (ISS) en de Haagse Conferentie duidelijk hoe belangrijk het was om de regels te blijven volgen en adopties niet te overhaasten na een natuurramp. In een rapport van 18 januari 2010 heeft ISS aangegeven dat het in een situatie van een natuurramp of oorlog niet gemakkelijk is om de identiteit en gezinsituatie van kinderen te verifiëren en interlandelijke adoptie vanuit Haïti daarom moet worden vermeden.³ ⁵⁷ Verder heeft de Haagse Conferentie in januari 2010 alle verdragslanden opgeroepen om dezelfde normen en waarborgen in Haïti toe te passen als voorheen. Desalniettemin maakte de Haagse conferentie bekend dat adopties die al door de rechtbank waren goedgekeurd, maar vanwege de administratieve procedures nog niet afgerond waren, konden worden goedgekeurd nadat de identiteit van het kind was geverifieerd.³

Op 15 januari 2010 werd aangekondigd dat Nederland de overdracht van ruim 100 kinderen zou faciliteren. Volgens de toenmalige Nederlandse minister van Justitie, Ernst Hirsch Ballin, konden Haïtiaanse kinderen waarvan het procedurele deel van de adoptieouders al was afgerond en waarvoor de rechtbank in Haïti al uitspraak had gedaan, met spoed naar Nederland worden gebracht.⁵⁸ Op 24 januari 2010 zijn 105 kinderen

via de zogenaamde luchtbrug naar Nederland gehaald. Aanvankelijk zou het om 109 kinderen gaan, maar op de lijst bleken onder andere drie kinderen te staan die samen met hun adoptieouders bij een vliegtuigongeluk om het leven waren gekomen.

In totaal waren er drie groepen kinderen die na de aardbeving naar Nederland kwamen. De eerste groep bestond uit 53 kinderen, waarvan de adoptie-uitspraak in Haïti al was gedaan ten gunste van de Nederlandse adoptieouders. Deze kinderen wachtten op hun uitreis- en toegangspapieren. Deze groep kinderen werd na aankomst in Nederland direct bij hun adoptieouders geplaatst. De tweede groep bestond uit 43 kinderen die gematcht waren aan AAO's. Voor deze groep hadden de Haïtiaanse rechter en de IBESR toestemming verleend. Ten tijde van de aardbeving waren de adopties echter nog niet formeel bekrachtigd door een Haïtiaanse rechter. Aanvankelijk werd een voorlopige voogdij over deze kinderen uitgesproken en werd deze overgedragen aan Stichting Nidos.² ⁵⁹ In overleg met de betrokken vergunninghouders, Nidos en de Raad voor de Kinderbescherming, is de voogdij via een gerechtelijke procedure in bewaring gesteld. De derde groep betrof negen kinderen voor wie al voor de aardbeving duidelijk was dat ze in aanmerking zouden komen voor adoptie in Nederland en dat ze gematcht zouden worden met Nederlandse AAO's. Deze groep kinderen stond aanvankelijk ook onder voorlopige voogdij van Nidos. Deze kinderen zijn in eerste instantie door Nidos in crisispleeggezinnen geplaatst. Ze werden later gematcht en bij adoptieouders geplaatst. Wereldkinderen en de Nederlandse Adoptie Stichting (NAS) waren de twee vergunninghouders die voor de bemiddeling van deze 105 kinderen verantwoordelijk waren.²⁸ ⁵⁹ Wereldkinderen bemiddelde voor de adopties van 36 kinderen uit de eerste groep en de NAS voor een deel van de kinderen uit de eerste groep, en alle kinderen in de tweede en derde groep (in totaal 69 kinderen).² ²⁸

2 Interview Ten Bloemendal (2019)

3 Selman (2011)

5 Ward, Santiso-Galvez, & Bertrand (2015)

27 Digitaal Interview De Gier (2019)

28 Interview Schouten (2019)

57 Dambach and Baglietto (2010)

58 NOS (2010)

59 Brief Directeur Justitieel Jeugdbeleid (2011)

Er zijn tegenstrijdige meningen over de luchtbrug na de aardbeving. Sommigen beweren dat dit de beste optie was voor deze kinderen, gezien de slechte en chaotische situatie in Haïti.^{2 27 60} Bovendien stellen ze dat voor al deze kinderen vóór de aardbeving was besloten dat ze door Nederlandse ouders zouden worden geadopteerd. Anderen, waaronder René Hoksbergen, beweren echter dat het niet in het belang van kinderen is om in noodsituaties te worden overgeplaatst; deze kinderen hebben recht op volledige documenten en de juiste adoptieprocedures. Bovendien stellen zij dat noch de kinderen, noch de AAO's / pleegouders en de ontvangende landen op dergelijke omstandigheden waren voorbereid; de kinderen werden direct in gezinnen geplaatst (sommigen in pleeggezinnen) die ze nog nooit eerder hadden ontmoet.⁵⁷ Er verschenen rapporten over dit onderwerp, die de juistheid van het overdragen van kinderen in dergelijke omstandigheden in twijfel trekken. De situatie was volgens staatssecretaris van Justitie Fred Teeven zo chaotisch, dat de Haïtiaanse regering de betrouwbaarheid van adopties niet meer kon garanderen en daarom werden adopties vanuit Haïti naar Nederland per 14 december 2010 tijdelijk stopgezet.¹ Nadat de president van Haïti zich tijdens zijn ambtsperiode had gecommitteerd aan de goedkeuring van de nieuwe adoptiewetgeving en de ratificatie van het Haags Adoptieverdrag, kondigde de Nederlandse staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan dat de opschorting van interlandelijke adopties uit Haïti werd geannuleerd met ingang van september 2011.⁶¹

9 Huidige situatie

9.1 Veranderingen met betrekking tot interlandelijke adopties in Nederland

9.1.1 Nederlandse Adoptie Stichting na 2010

De NAS is na de aardbeving in 2010 tijdelijk gestopt met adopties vanuit Haïti, vanwege de chaotische situatie in het land. In 2013 begon de Haïtiaanse regering met het monitoren van adopties en rond dezelfde tijd hervatte de NAS de bemiddeling bij adopties vanuit Haïti. De NAS werkte sinds 2005 met Bresma Home en sinds 2010 met God's Littlest Angels, een samenwerking die ze overnamen van FLASH. Sinds het Haags Verdrag op 1 april 2014 daadwerkelijk in werking trad, na de ratificatie in 2011, is het voor buitenlandse adoptieorganisaties niet meer mogelijk om rechtstreeks vanuit een kindertehuis te

adopter, noch een kindertehuis als contactpersoon in Haïti te hebben. Volgens de huidige adoptiewet moeten alle interlandelijke adopties via de Haïtiaanse Centrale Autoriteit bij adopties (IBESR) gaan. De NAS werkt samen met MASAFECs, een door het IBESR geaccrediteerde organisatie. AAO's kunnen aan kinderen vanuit een willekeurig kindertehuis worden gematcht. Bovendien staat de IBESR geen DNA-tests meer toe.²⁸

Van december 2019 tot oktober 2020 heeft de NAS om veiligheidsredenen alle adopties uit Haïti opgeschort, inmiddels zijn de procedures hervat.

9.2 Veranderingen met betrekking tot interlandelijke adopties in Haïti

Sinds 18 juni 2012 fungeert de IBESR als Centrale Autoriteit voor adopties.⁶² De verantwoordelijkheden van de IBESR omvatten het informeren van de biologische ouders over de gevolgen van een adoptie, het onderzoeken of er alternatieven zijn voor het afstand doen van een kind, het beoordelen en in kaart brengen van de sociale achtergrond van een kind, en toezicht op de verlatingsprocedure. Daarnaast is de IBESR verantwoordelijk voor de adoptieverklaring, het toewijzen van ouders aan adoptiekinderen, het autoriseren van de adoptie, het afgeven van een conformiteitscertificaat en het afgeven van een reisvergunning.⁶³ Bovendien werkt de IBESR hard aan het verbeteren van de kwaliteit van kindertehuizen door onder meer regelmatig rondetafelbijeenkomsten te houden. Hun middelen, zowel wat betreft financiën als mankracht, zijn echter beperkt.²⁷ Verder werkt de IBESR aan de bevordering van binnenlandse adoptie en werkt zij aan een pleegzorgsysteem in Haïti. Vanwege het grote aantal kinderen in Haïti en de moeilijke sociaaleconomische situatie van de gezinnen, is er nog een lange weg te gaan voor binnenlandse adoptie en pleegzorg.

Op 29 augustus 2013 werden de bepalingen van het decreet van 4 april 1974 gewijzigd en werd de Wet tot Hervorming van Adoptie van kracht. Deze wet is bedoeld om zowel binnenlandse als interlandelijke adopties te regelen. Sindsdien hebben er wijzigingen plaatsgevonden omtrent de voorwaarden voor adoptie en de procedures. Een van de amendementen was dat armoede niet voldoende reden zou moeten zijn voor adoptie. Bovendien werden particuliere en adopties via zelfdoener-

1 Hoksbergen (2012)

2 Interview Ten Bloemendal (2019)

27 Digitaal Interview De Gier (2019)

28 Interview Schouten (2019)

57 Dambach and Baglietto (2010) 60 Metropolisfilm/NCRV. Wolswijk, T. (2015)

61 Brief Minister van Veiligheid en Justitie (2011)

62 Ambassade van de Republiek Haïti in Washington DC (2003)

63 Nederlandse Adoptie Stichting (2019)

schap verboden.⁶⁴ Daarnaast is op 1 april 2014 het Haags Verdrag in Haïti in werking getreden. Sindsdien zijn directe contacten tussen adoptieorganisaties en kindertehuizen niet meer toegestaan en hebben alle vergunninghouders te maken met de IBESR.²⁹

9.3 Organisaties voor geadopteerden

Twee van de grootste organisaties die ondersteunende diensten verlenen aan geadopteerden in Nederland zijn het Samenwerkingsverband Interlandelijke Geadopteerden (SIG) en de United Adoptees International (UAI). De UAI is opgericht in 2006 en helpt volwassen geadopteerden uit verschillende landen. Ze gebruiken het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind (CRC) als richtlijn voor hun werk en uiten hun twijfels over de rechtvaardigheid van interlandelijke adopties. Ze eisen grondig onderzoek naar de structurele misstanden van interlandelijke adopties.⁶⁵

Het SIG daarentegen heeft een andere visie op interlandelijke adoptie en is van mening dat het de geadopteerden een kans geeft op een beter leven. Het SIG omschrijft zijn werk als een mogelijkheid voor geadopteerden om hun ervaringen over het zoeken naar een biologische familie en/of reizen naar het land van herkomst op een unieke en informele manier uit te wisselen met andere geadopteerden.⁶⁶

9.4 Roots

In Haïti is de IBESR verantwoordelijk voor vragen over roots en zij mogen zich volgens de wet als enige bezighouden met rootsonderzoek. De IBESR geeft aan dat het fungeert als de schakel tussen de geadopteerde die op zoek is naar zijn/haar roots en de biologische familie; dit is om te voorkomen dat tussenpersonen profiteren van de situatie en om geld vragen voor diensten die zij niet kunnen verlenen. Voor de afstandsouders is het niet toegestaan om op zoek te gaan naar hun kinderen. IBESR geeft aan dat dossiers van vóór 2013/2014 moeilijk te traceren zijn.

In Nederland kunnen geadopteerden voor hun zoektocht naar biologische familie terecht bij de semi-gouvernementele organisatie Fiom. Het Fiom biedt zoekacties voor geadopteerden. Het beheert ook de dossiers van de voormalige stichting FLASH.²⁹ Een andere organisatie met vergelijkbare verantwoordelijkheden is de International Social Services (ISS). Het ISS heeft in sommige landen ISS-partners en werkt met parti-

culiere contacten in landen waar ze geen ISS-partner hebben. De Nederlandse afdeling van het ISS werkt via een privé-contactpersoon in Haïti om geadopteerden te helpen bij hun zoektocht.⁶⁷ In 1999 is ISS onderdeel geworden van Fiom.^{68 69} Geadopteerden (van 16 jaar en ouder) die op zoek zijn naar hun biologische familie kunnen een aanvraagformulier invullen op de website van Fiom of ISS. Vervolgens ontvangen zij nadere informatie.

Er zijn ook particuliere organisaties die geadopteerden helpen met hun rootsonderzoek. Bovendien zijn er Nederlandse expats in Haïti die mensen helpen zoeken naar hun roots. Tegenwoordig wordt door zowel geadopteerden als afstandsouders ook gebruik gemaakt van DNA-databanken en sociale media om biologische familie terug te vinden.

29 Fiom (2018)

64 Law Reforming Adoption [Wet Hervorming van Adoptie] (2013)

65 United Adoptees International (2019)

66 Stichting Interlandelijk Geadopteerden (2019)

67 Interview Groot (2020)

68 Fiom (2019)

69 ISS Netherlands (2019)

Referenties

Ambassade van de Republiek Haïti in Washington DC (2003). *International adoptions-Haiti*. Geraadpleegd van http://www.haiti.org/wp-content/uploads/2012/09/international_adoptions.pdf

Anoniem. (2018). Persoonlijk interview.

Anoniem. (2019). Digitaal interview.

Archieven Wereldkinderen. 25 individuele dossiers uit de jaren 90.

Baptiste, N. (2014). *Terror, Repression, and Diaspora: The Baby Doc Legacy* [Terreur, repressie en diaspora: The Baby Doc Erfenis]. ForeignPolicy In Focus. Geraadpleegd van <https://fpif.org/terror-repression-diaspora-baby-doc-legacy/>

BBC news. (2019, 11 februari). Haiti country profile [Haïti landprofiel]. *De British Broadcasting Corporation*. Geraadpleegd van <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-19548810>

Bloemendal ten, E. (2019). Persoonlijk interview met officemanager van Wereldkinderen.

Cantwell, N. (2014). The Best Interests of the Child in Intercountry Adoption [Het Beste Belang van het Kind in Interlandelijke Adoptie], *Innocenti Insight*, Florence: UNICEF Office of Research.

Central Intelligence Agency (2019). *Central America: Haiti* [Midden-Amerika: Haïti]. Geraadpleegd van https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/print_ha.html

Cooper, A., Diego-Rosell, P., & Gogue, C. (2012). Child labor in domestic service (restaveks) in Port-au-Prince [Kinderarbeid in de huishouding (restaveks) in Port-au-Prince]. Haïti: United States Department of Labor.

Dambach, M., & Baglietto, C. (2010). Haiti: "Expediting" intercountry adoptions in the aftermath of a natural disaster... preventing future harm. [Haiti: „Bespoedigen" van interlandelijke adopties in de nasleep van een natuurramp ... het voorkomen van toekomstige schade. International Social Services. Geraadpleegd van <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/haiti-expediting-intercountry-adoptions-aftermath-natural-disaster-preventing-future-harm>

Deth van, J. (2018). Persoonlijk interview met de voormalig directeur van BIA / Wereldkinderen.

Dijkhuizen, P. (2018). Persoonlijk interview met voormalig bestuurslid van BANND.

Directeur Justitieel Jeugdbeleid (2011, 21 maart). *Stand van zaken versnelde toelating adoptiekinderen uit Haïti* [Brief aan de United Adoptees International]. Geraadpleegd van <http://www.aoo.nl/downloads/2011-03-21-MVJ.pdf>

Fiom (2018). *Achtergrondinformatie*. Dit document is verkregen via e-mail.

Fiom (2019). Geraadpleegd van <https://fiom.nl>

Fischer, J. (2016). *Gender in Haiti*. Haïti Net. Geraadpleegd van <http://www.northeastern.edu/haitinet/gender-in-haiti>

Gaillard, EM, Boulos, LM, Cayemittes, MA, Eustache, L., Van Onacker, JD, Duval, N., ... & Thimoté, G. (2006). Understanding the reasons for decline of HIV prevalence in Haiti. [Inzicht in de redenen voor de daling van de hiv-prevalentie in Haïti]. *Sexually Transmitted Infections*, 82 (suppl 1), i14-i20.

Gier de, E. (2019). Digitaal interview met sociaal ondernemer in Haïti.

Girault, CA, Ferguson JA, et al. (2020). *Haiti*. Encyclopaedia Britannica. Geraadpleegd van <https://www.britannica.com/place/Haiti>

Global Facility for Disaster Reduction and Recovery (2017). Haïti . Geraadpleegd van <https://www.gfdrr.org/en/haiti>

Gopaul-McNicol, S., Benjamin-Dartigue, D., & Francois, M. (1998). *Working with Haitian Canadian Families* [Werken met Haïtiaans-Canadese families]. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 20 , 231-242

Groot, T. (2020). Interview met casemanager bij de Internationale Sociale Dienst (ISS) in Nederland.

Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht (2011). *Haïti ondertekent Haags Interland-adoptieverdrag*. Geraadpleegd van <https://www.hcch.net/en/news-archive/details/?varevent=213>

Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht (1993). *Verdrag van Den Haag*. Geraadpleegd van <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=69>

Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht (2019). *Statustabel*. Geraadpleegd van <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=69>

Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction [Verdrag van Den Haag inzake de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen.] (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 25 oktober 2019, van https://en.wikipedia.org/wiki/Hague_Convention_on_the_Civil_Aspects_of_International_Child_Abduction

Haitiaanse Roots (2019). *Website*. Geraadpleegd van <https://haitiaanseroots.nl>

Hendriks, Z. (2018). Persoonlijk interview met voormalig directeur BIA / Wereldkinderen.

Hofstetter, M., & Freire, F. (2005). L'adoption internationale en Haïti: évaluation rapide. [Interlandelijke adoptie in Haïti: een snelle beoordeling]. UNICEF. Geraadpleegd van https://www.tdh.ch/sites/default/files/l-adoption-internationale-en-haiti-une-evaluation-rapide_fr.pdf

Hoksbergen, R. (2012). *Kinderen die niet konden blijven. Zestig jaar adoptie in beeld*. Soesterberg: Aspekt.

Human Rights Watch (1996, 1 september). *Thirst for Justice: A Decade of Impunity in Haiti*. [Dorst naar gerechtigheid: Een decennium van straffeloosheid in Haïti]. Geraadpleegd van <https://www.refworld.org/docid/3ae6a7d54.html>

Humanium (2010). *Children of Haiti: Realizing children's rights in Haiti*. [Kinderen van Haïti: Het realiseren van kinderrechten in Haïti]. Geraadpleegd van <https://www.humanium.org/en/haiti/>

Inspectie jeugdhulpverlening en jeugdbescherming (2002). Adoptie in het belang van het kind? Adoptie van kinderen uit Haïti via bemiddeling van Stichting FLASH. Geraadpleegd van <http://docplayer.nl/12390576-Adoptie-in-het-belang-van-het-kind.html>

Inspectie jeugdzorg (2009). Aandacht voor matching: Bemiddeling door Stichting FLASH, vergunninghouder interlandelijke adoptie. Geraadpleegd van <http://docplayer.nl/37293062-Aandacht-voor-matching-bemiddeling-door-stichting-flash-vergunninghouder-interlandelijke-adoptie.html>

ISS Netherlands (2019). *ISS afdeling Nederland*. Geraadpleegd van <https://issnetherlands.nl/over/iss-afdeling-nederland/>

Jagannath, M. (2011). *Barriers to Women's Access to Justice in Haiti*. [Belemmeringen voor de toegang van vrouwen tot justitie]. CUNY L. Rev., 15, 27.

Kwaliteitskader Vergunninghouders Interlandelijke Adoptie (2008). Geraadpleegd van https://adoptie.nl/wp-content/uploads/2017/03/2008_Kwaliteitskader_interlandelijke_adoptie1.pdf

Law Reforming Adoption [Wet Hervorming van Adoptie] (2013). Geraadpleegd van <https://bethany.org/media/help-a-child/adoption/us-international/documents/haiti-adoption-law.pdf>

Law Reforming Adoption [Wet Hervorming van Adoptie] (2014). Geraadpleegd van https://www.healthpolicyproject.com/pubs/786_HaitiAdoptionLawBookletEnglishFORMATTEDEC.pdf

Leeds, IL, Engel, PM, Derby, KS, Kapadia, SM, Chery, MP, & Bhatt, A. (2010). *Case report: Two cases of restavek-related illness: clinical implications of foster neglect in Haiti*. [Casusverslag: Twee casussen van restavek-gerelateerde ziekte: klinische implicaties van pleeggezinsverwaarlozing in Haïti]. American Journal of Tropical Medicine and Hygiene, 83(5), 1098.

List of natural disasters in Haiti [Lijst van natuurrampen in Haïti] (z.d.). In Wikipedia. Geraadpleegd op 24 oktober 2019, van https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_natural_disasters_in_Haiti

MacLeod, MJ, en Lawless, R. (2019). *Haiti - Military regimes and the Duvaliers*. [Militaire regimes en de Duvaliers] Geraadpleegd van <https://www.britannica.com/place/Haiti/Military-regimes-and-the-Duvaliers#ref515808>

Maynard-Tucker, G. (1996). Haiti: Unions, fertility and the quest for survival. [Vakbonden, vruchtbaarheid en de zoektocht naar overleving]. *Social Science & Medicine*, 43(9), 1379-1387.

Melnitsky, J. (2018). *Through Haiti: How a natural disaster disproportionately affects populations with lower socioeconomic status*. [Hoe een natuurramp bevolkingsgroepen met een lagere sociaaleconomische status onevenredig zwaar treft]. Geraadpleegd van <https://jphmpdirect.com/2018/09/20/jayda-melnitsky-student-commentary/>

Mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties (2019a). *Convention on the rights of the child*. [Verdrag inzake de Rechten van het Kind]. Geraadpleegd van <https://treaties.un.org/doc/Publication/MTDSG/Volume%20I/Chapter%20IV/IV-11.en.pdf>

Mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties (2019b). *Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography* [Facultatief protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie]. Geraadpleegd van <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPSCCRC.aspx>

Metropolisfilm/NCRV. Wolswijk, T. (2015). The kids are OK: 5 jaar na aardbeving Haïti. Geraadpleegd van https://www.npostart.nl/2doc/11-01-2015/KN_1666418

Migraine-George, T. (2014). From Masisi to activists: same-sex relations and the Haitian polity. [Van Masisi tot activisten: relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht en de Haïtiaanse politiek]. *Journal of Haitian Studies*, 20(1), 8-33.

Minister van Veiligheid en Justitie (2011, 26 september). *Tijdelijke opschorting interlandelijke adopties uit Haïti – Adoptie* [Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal]. Geraadpleegd van <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vil5orbzx8yk>

Nederlandse Adoptie Stichting (2019). Haïti Geraadpleegd van <https://www.nederlandseadoptiestichting.nl/landen/landenoverzicht/haiti/>

Nieuwsuur (2019, 2 juni). *Kinderen in Haïti weggehaald bij ouders en verdwenen naar buitenland* [YouTube]. Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=zuXXDj2WoCo>

- NOS (2010, 15 januari). *Adoptiekinderen Haïti snel naar Nederland*. Geraadpleegd van <https://nos.nl/artikel/129404-adoptiekinderen-haiti-snel-naar-nederland.html>
- Pape, J., & Johnson Jr, WD (1993). AIDS in Haïti: 1982-1992. *Clinical Infectious Diseases*, 17(Supplement_2), 341-345.
- Plan Kiskeya (2019). Geraadpleegd van <https://www.plankiskeya.com>
- Presidential Decree [Presidentieel besluit] (1974). Geraadpleegd van <https://www.justice.gov/sites/default/files/eoir/legacy/2012/08/17/2686.pdf>
- Preston, C. (2018). *Trades of hope addresses Haiti's orphan crisis sustainably*. [De handel in hoop pakt de Haïtiaanse crisis van weeskinderen duurzaam aan]. Geraadpleegd van <https://borgenproject.org/haitis-orphan-crisis/>
- Schouten., A. (2019). Persoonlijk interview met de directeur van de vergunninghouder Nederlandse Adoptie Stichting (NAS).
- Selman, P. (2011). Intercountry adoption after the Haiti earthquake: rescue or robbery? [Interlandelijke adoptie na de aardbeving in Haïti: redding of beroving?]. *Adoption & Fostering*, 35(4), 41-49.
- Sexual violence in Haiti [Seksueel geweld in Haïti] (z.d). In *Wikipedia*. Geraadpleegd van https://en.wikipedia.org/wiki/Sexual_violence_in_Haiti
- Stichting Interlandelijk Geadopteerden (2019). Contact en informatie SIG. Geraadpleegd van https://www.geadopteerd.info/watissig/#.XcLXTi1x_-Y
- Treur, B. (2019). Persoonlijk interview met directeur van vergunninghouder Stichting Kind en Toekomst.
- United Adoptees International (2019). *Over ons*. Geraadpleegd van <http://www.unitedadoptees.org/nl/>
- Vernaelde. J. (2017). *Funding Haitian Orphanages at the Cost of Children's rights*. [Financiering van Haïtiaanse weeshuizen ten koste van de rechten van het kind]. Stichting LUMOS. Geraadpleegd van https://lumos.contentfiles.net/media/documents/document/2018/01/Funding_Haiti_Orphanages_Report.pdf
- VN-Comité inzake de Rechten van het Kind (2019a). *Convention on the rights of the child*. [Verdrag inzake de rechten van het kind] Geraadpleegd van <https://treaties.un.org/doc/Publication/MTDSG/Volume%20I/Chapter%20IV/IV-11.en.pdf>
- VN-Comité inzake de Rechten van het Kind (2019b). *Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography* [Facultatief Protocol inzake kinderhandel, prostitutie en pornografie]. Geraadpleegd van <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPSCCRC.aspx>
- VN-Comité inzake de Uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (2014). *Consideration of reports submitted by States Parties under article 18 of the Convention, Eighth and ninth periodic reports of States parties due in 2014 : Haiti*. [Behandeling van rapporten ingediend door staten die partij zijn krachtens artikel 18 van het verdrag, achtste en negende periodieke rapporten van staten die partij zijn in 2014: Haïti]. Geraadpleegd van <https://www.refworld.org/docid/56a5cfa64.html>
- Wamai, RG, & Larkin, C. (2011). Health development experiences in Haiti: what can be learned from the past to find a way forward. [Ervaringen met gezondheidsontwikkeling in Haïti: wat van het verleden geleerd kan worden om een weg vooruit te vinden.]. *Japan Medical Association Journal*, 54(1), 56-67.
- Ward, VM, Santiso-Gálvez, R., & Bertrand, JT (2015). *Family planning in Haiti: the achievements of 50 years*. [Gezinsplanning in Haïti: de verworvenheden van 50 jaar.] Geraadpleegd van <https://www.measureevaluation.org/resources/publications/sr-15-118h>.

Werf Van der, P. (2018). Persoonlijk interview met voormalig bestuurslid Wereldkinderen. Wereldkinderen (1994a, november). Eerste Haïtiaanse Wereldkinderen naar Nederland: Crisis Haïti geen belemmering voor adoptie. *Wereldkinderen Magazine*, (6). p. 14.

Wereldkinderen (1994b, augustus). Wereldkinderen bouwt voort op fundamenten van BANND. *Wereldkinderen Magazine* (4). blz. 14-15.

Wereldkinderen (2003, februari). Een kind is een kind, vindt men in Haïti. *Wereldkinderen Magazine*, (1). p. 28.

Wereldkinderen (2006). Intern rapport.

Wereldkinderen (2009). Jaarverslag 2019.

Wereldbank (2019). *Infant Mortality Rate for Haiti* [Kindersterftecijfer voor Haïti]. Geraadpleegd van <https://fred.stlouisfed.org/series/SPDYNIMRTINHAI>

Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). (2010). Culture and mental health in Haiti: A literature review. [Cultuur en geestelijke gezondheid in Haïti: een literatuuroverzicht]. Geraadpleegd van https://www.who.int/mental_health/publications/culture_mh_Haiti_2010/en/